

OP WEG NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE LANDBOUW

Een studie over de factoren die van invloed zijn op de deelnamebereidheid
van akkerbouwers bij de eco-regeling

Auteur: Lisa Faries

Studentnummer: 511918

Eerste beoordelaar: Dr. Warda Belabas

Tweede beoordelaar: Dr. Rebecca Moody

Aantal woorden: 19630

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie ter afronding van de Bestuurskundige master Beleid en Politiek. Met een trots gevoel kijk ik terug naar de afgelopen maanden. Tijdens deze periode heb ik stage mogen lopen bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en bijgedragen aan de implementatie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Door deze scriptie heb ik de mogelijkheid gekregen om in gesprek te gaan met de boeren, iets wat normaal gesproken niet snel zou voorkomen. Deze gesprekken waren niet altijd even makkelijk, maar zeer leerzaam. Hierdoor ben ik uit mijn comfortzone gestapt en gegroeid als persoon. Een ervaring om nooit te vergeten.

Graag wil ik mijn scriptiebegeleider Warda Belabas enorm bedanken voor de goede ondersteuning tijdens het schrijven van deze scriptie. De begeleiding kon niet beter en was van erg hoog niveau. Warda slaagde er altijd in om de bijeenkomsten gezellig te maken. Verder wil ik mijn stagebegeleiders Alex Bruijn en Dorien de Graaff bedanken. Dorien heeft mij zelfs geholpen met het vinden van respondenten, mijn dank is enorm! Mijn dank gaat ook uit naar mijn medestudenten Pascal Godee, Said Ramdjan en Lotte den Boer, die mij te allen tijde hebben gemotiveerd en van feedback hebben voorzien.

Ik hoop dat u met plezier mijn scriptie leest.

Lisa Faries

Den Haag, 2 augustus 2022

Samenvatting

Welke factoren zijn van invloed op de *compliance* van de akkerbouwer bij de eco-regeling? Deze vraag staat centraal in dit onderzoek. De eco-regeling is een nieuwe verduurzamingsmaatregel in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dat ontwikkeld is door de overheid. Boeren kunnen kiezen uit 21 eco-activiteiten die bijdragen aan vijf doelen: het verbeteren van biodiversiteit (1), bodem en lucht (2), klimaat (3), landschap (4) en water (5). Hoe meer eco-activiteiten uitgevoerd worden, hoe meer subsidie verkregen kan worden. De overheid probeert door middel van het nieuwe beleid de landbouw toekomstbestendig te maken. De nieuwe aanpak zorgt voor veel ophef in de agrarische sector. Desondanks is het van belang dat voldoende agrariërs deelnemen om het beleid succesvol te maken. Dit onderzoek tracht inzicht te geven in wat er van invloed is op de deelname van de akkerbouwer.

De literatuur wekt de verwachting dat er drie soorten factoren van invloed zijn op de *compliance*: directe, indirecte en externe factoren. De directe factor is legitimiteit. De indirecte factoren zijn gedragsovertuiging, normatieve opvatting en gedragscontrole die samen de intentie vormen om deel te nemen aan de eco-regeling. Tot slot zijn de externe factoren de karakteristieken van de boerderij. Hierbij gaat het om de omvang van de boerderij, het aantal medewerkers, het type grondbezit en de productspecialisatie. De resultaten van dit onderzoek zijn achterhaald aan de hand van 15 interviews met akkerbouwers en een akkerbouwadviseur. Daarnaast is er een documentanalyse uitgevoerd met de documenten van de tweede praktijktoets. Door middel van de praktijktoets is in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de deelnamebereidheid van 50 boeren onderzocht.

Uit de resultaten van de interviews en de documentanalyse blijkt dat de financiële beloning het belangrijkste is voor de keuze om deel te nemen aan de eco-regeling. Naast de financiële beloning bepalen de andere onderzochte factoren hoeveel eco-activiteiten uitgevoerd gaan worden en daarmee hoe succesvol het beleid zal zijn in het bijdragen aan de vijf doelen voor de natuur en de samenleving. Eco-activiteiten die goed onderbouwd zijn en transparant staan beschreven worden eerder uitgekozen. Daarnaast krijgen akkerbouwers de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling als de eco-activiteiten passen bij hun bedrijfsvoering. Daarbij komt kijken dat ervaringen van medeboeren in de omgeving bepalend zijn voor de deelname. Ook de grootte van het bedrijf speelt een rol. Zo kunnen grotere bedrijven zich moeilijker aanpassen, waardoor niet alle eco-activiteiten uitvoerbaar zijn. Ten slotte blijkt leeftijd ook van invloed

zijn. Akkerbouwers die het landbouwbeleid vanaf het begin hebben meegemaakt blijken meer moeite te hebben met het aanpassen. Kortom is het financiële aspect belangrijk voor de deelname van akkerbouwers aan de eco-regeling. Desalniettemin zijn het uiteindelijk de andere factoren die bepalen in hoeverre er een toekomstbestendige landbouw gerealiseerd zal worden. Deze factoren moeten in acht genomen worden bij het ontwikkelen van toekomstig beleid.

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	1
<i>Samenvatting</i>	2
<i>Afkortingenlijst</i>	6
<i>Hoofdstuk 1: inleiding</i>	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Doelstelling.....	11
1.3 Vraagstelling.....	11
1.4 Maatschappelijke relevantie.....	12
1.5 Wetenschappelijke relevantie.....	12
1.6 Leeswijzer.....	13
<i>Hoofdstuk 2: theoretisch kader</i>	14
2.1 Compliance.....	14
2.2 Directe factor die van invloed is op <i>compliance</i>	15
2.2.1 Legitimiteit.....	15
2.2.2 Procedurele rechtvaardigheid als indicator voor legitimiteit.....	15
2.2.3 Politiek vertrouwen als indicator voor legitimiteit.....	16
2.3 Indirecte factoren die van invloed zijn op <i>compliance</i>	18
2.3.1 Theorie van gepland gedrag.....	18
2.3.2 Toevoegingen aan de theorie van gepland gedrag.....	19
2.4 Externe factoren die van invloed zijn op <i>compliance</i>	21
2.4.1 Karakteristieken van de boerderij.....	21
2.5 Conceptueel model.....	22
<i>Hoofdstuk 3: methode</i>	23
3.1 Onderzoeksopzet.....	23
3.2 Dataverzameling.....	23
3.3 Operationalisering.....	26
3.4 Data-analyse interviews en documentanalyse.....	28
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid.....	28
<i>Hoofdstuk 4: resultaten</i>	30
4.1 Context: eco-regeling.....	30
4.2 Compliance.....	31
4.3 Gepercipieerde legitimiteit.....	31
4.3.1 Procedurele rechtvaardigheid.....	32
4.3.2 Politiek vertrouwen.....	35
4.3.3 Invloed van gepercipieerde legitimiteit op <i>compliance</i>	37
4.4 Karakteristieken van de boerderij.....	38
4.4.1 Invloed van boerderij karakteristieken op <i>compliance</i>	40

4.6 Intentie	41
4.7 Gedragsovertuiging	41
4.7.1 Waargenomen bruikbaarheid	41
4.7.2 Waargenomen compatibiliteit	43
4.7.3 Waargenomen gebruiksgemak	44
4.8 Normatieve opvatting	45
4.8.1 Media invloed	45
4.8.2 Voorlichtingsdiensten	46
4.8.3 Sociale invloed.....	48
4.9 Waargenomen gedragscontrole	49
4.9.1 Faciliterende voorwaarden en zelfeffectiviteit.....	49
4.10 Invloed van intentie op <i>compliance</i>	51
<i>Hoofdstuk 5: conclusie en aanbevelingen</i>	52
5.1 Conclusies	52
5.2 Aanbevelingen	56
5.2.1. Communicatie van de eco-regeling.....	56
5.2.2 Inhoud van de eco-regeling.....	57
5.3 Reflectie en discussie	59
<i>Literatuurlijst</i>	61
<i>Bijlagen</i>	67

Afkortingenlijst

- ANLB: Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
- EU: Europese Unie
- GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
- LNV: Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- NSP: Nationaal Strategisch Plan
- POP: Plattelandsontwikkelingsprogramma
- RVO: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Hoofdstuk 1: inleiding

1.1 Aanleiding

Nederland staat voor een aantal grote opgaven, waaronder het toekomst bestendig maken van de landbouw (Rijksoverheid, 2021). Deze opgave zorgt voor veel ophef vanuit de agrarische sector. Vanaf 2019 hebben er talloze protesten plaatsgevonden tegen de maatregelen van de overheid om de landbouw te verduurzamen (NOS, 2019; NRC, 2021). Zo heeft er een protest plaatsgevonden bij het huis van de minister van Natuur en Stikstof Christianne van der Wal. De emoties liepen hoog op, waardoor de minister zich bedreigd voelde. Daarnaast vonden de Kamerleden het protest onaanvaardbaar (AD, 2022). Door middel van het organiseren van protesten proberen boeren invloed uit te oefenen op de besluitvorming. Een groot deel van de Nederlandse boeren zijn namelijk boos en voelen zich ongehoord (Stokstad, 2019; Van der Ploeg, 2020; I&Oresearch, 2021). De boeren verwachten dat de landbouwmaatregelen ervoor zorgen dat hun werk duurder en moeilijker wordt om uit te voeren. Zo moeten boeren aan steeds meer milieueisen voldoen die voor meer productiekosten kunnen zorgen. Tegelijkertijd moet voedsel betaalbaar blijven voor de samenleving. Boeren komen hierdoor in een moeilijke situatie, omdat ze het gevoel hebben dat ze meer werkzaamheden moeten verrichten terwijl ze minder gaan verdienen (Van der Ploeg, 2020; I&Oresearch, 2021). Desondanks zijn de maatregelen noodzakelijk om te kunnen verduurzamen (Rijksoverheid, 2018). De grote boosdoener in dit maatschappelijk probleem is de stikstofuitstoot. Uit onderzoek blijkt dat het grootste deel van de totale stikstofneerslag afkomstig is uit de landbouw (RIVM, 2021). De mest van de veeteelt speelt hierin een grote rol. Daarnaast maken boeren gebruik van mest voor vruchtbare grond. Een deel van deze mest verdampt en komt in de lucht als ammoniak; een vorm van stikstof die schadelijk is voor mens en de natuur (RIVM, 2021). De hoge mate van stikstofuitstoot heeft geleid tot een kwetsbare leefomgeving. Dit komt doordat de landbouwproductie jarenlang gericht was op het zo efficiënt mogelijk produceren van voedsel (Sainju et al., 2019). Dit proces ging gepaard met productieverhoging en kostenverlaging. De leefomgeving is hierdoor onder druk komen te staan met nadelige gevolgen voor de biodiversiteit, kwaliteit van het drinkwater en kwaliteit van de lucht van dien (Pe'er et al., 2020). De negatieve gevolgen die de landbouw op de leefomgeving heeft zorgen ervoor dat de overheid vergaande maatregelen treft om ze terug te dringen, met ophef en controversie als gevolg.

Te midden van deze ophef en controversie van het landbouwbeleid moet de overheid een toekomstbestendige landbouw zien te bewerkstelligen. Om dit mogelijk te maken is het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ontwikkeld (ToekomstGLB, 2021). Het GLB is in 1962 in het leven geroepen om Europese burgers te voorzien van voedselzekerheid. Burgers zijn hierdoor verzekerd van betaalbaar voedsel en tegelijkertijd genereren boeren voldoende inkomsten om van te leven (Europa Nu, 2016). Daarnaast is er respect voor het milieu en worden de natuurlijke hulpbronnen in stand gehouden. Om de paar jaar wordt het GLB herzien, hierbij wordt het beleid aangepast aan de nieuwe uitdagingen van de Europese landbouw.

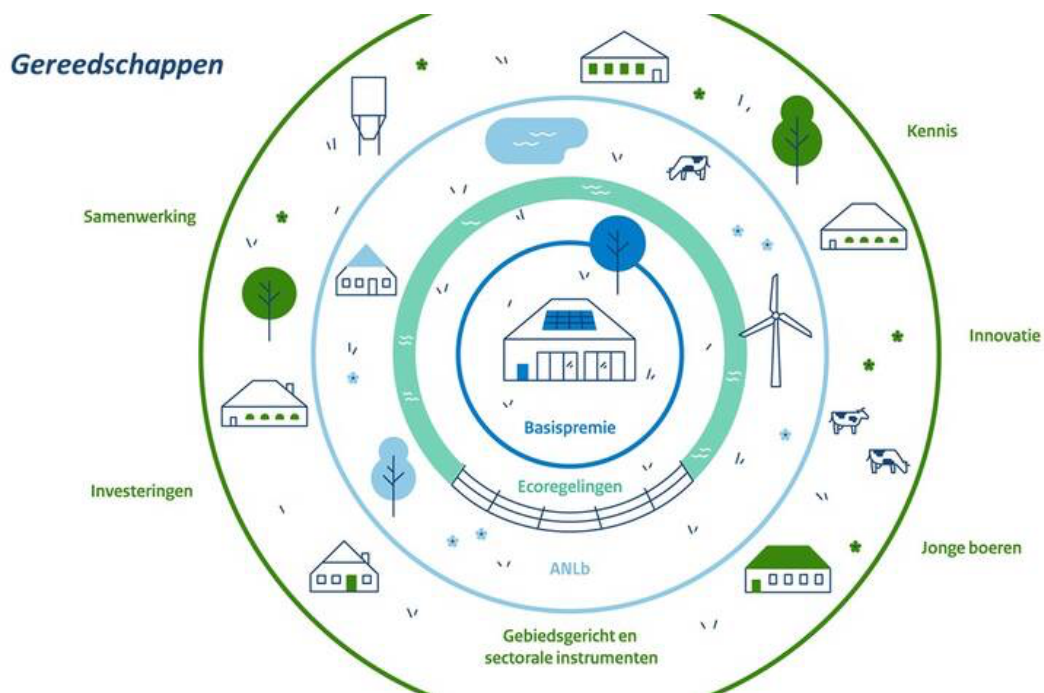
Het GLB is onderverdeeld in twee pijlers: landbouwondersteuning en plattelandontwikkeling (Silvis & Voskuilen, 2021). Landbouwondersteuning houdt in dat boeren extra inkomen ontvangen van de Europese Unie (EU), waarbij rekening gehouden moet worden met bepaalde randvoorwaarden. Ook werden er door de EU voor een lange tijd marktmaatregelen ingezet om tegenwicht te bieden aan prijsschommelingen in de Europese landbouwmarkt. Echter, ligt de focus momenteel op de landbouwondersteuning. De plattelandontwikkeling ook bekend als het plattelandontwikkelingsprogramma (POP) zorgt ervoor dat de sociale, ecologische en economische duurzaamheid van het platteland verbeterd wordt. Zo wordt bijvoorbeeld gefocust op modernisering en versterking van het concurrentievermogen van de landbouwsector. Lidstaten mogen invulling geven aan het POP op voorwaarde dat ze ongeveer de helft zelf financieren. Daarnaast moet het bijdragen aan de doelstellingen geformuleerd door de EU (Silvis & Voskuilen, 2021).

Nederland heeft het Nationaal Strategisch Plan (NSP) ontwikkeld waarin invulling wordt gegeven aan het GLB. Het NSP is opgesteld door de programmaorganisatie NSP-GLB. Hieronder vallen het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), de provincies, waterschappen, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het ministerie van Infrastructuur en Waterschappen (ToekomstGLB, z.d.). Het plan zal gelden van 2023 tot en met 2027. Zoals figuur 1 weergeeft, is de basispremie de kern van het GLB. Boeren krijgen hierbij een bedrag voor duurzame landbouw, indien ze aan bepaalde voorwaarden voldoen. Naast de basispremie is er een nieuwe toevoeging; de eco-regeling. De eco-regeling bestaat uit eco-activiteiten die boeren kunnen uitvoeren op hun percelen. Een ander onderdeel is het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), waarbij agrarische collectieven subsidie

ontvangen voor het verbeteren en beschermen van de omgeving van dieren en planten. Ten slotte zijn er niet-grondgebonden instrumenten, die gebruikt worden voor een gebiedsgerichte aanpak voor problemen waarbij meerdere bedrijven betrokken zijn. Daarnaast omvat het de subsidies voor investeringen in de landbouw, jonge boeren en kennisontwikkeling (ToekomstGLB, z.d.).

Figuur 1

Visuele weergave van het Nationaal Strategisch Plan

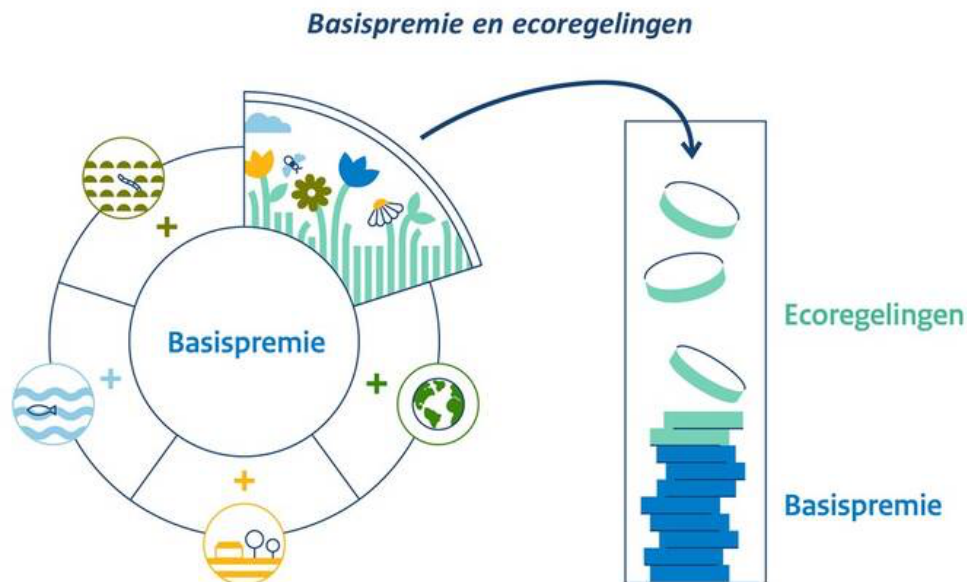

In dit onderzoek zal de focus liggen op de eco-regeling. Boeren hebben de vrijheid om te kiezen welke eco-activiteiten bij hun landbouwgrond past (ToekomstGLB, z.d.). De activiteiten dragen bij aan 5 doelen; het verbeteren van het klimaat, bodem, water, landschap en biodiversiteit. De uitgevoerde activiteiten leveren punten op. Boeren moeten voldoende punten scoren op alle 5 doelen om recht te hebben op de eco-regeling (RVO, 2022). De hoeveelheid aan punten bepaalt in welke categorie (brons, zilver of goud) een boer terecht komt. De categorie is bepalend voor de hoogte van de premie per hectare. Zoals figuur 2 aantoont, ondersteunen de basispremie en eco-regelingen samen zelfstandige boeren. Het doel is om toekomstbestendige boeren sterker te belonen en keuzevrijheid te bieden. Hoe duurzamer een boer is, hoe meer recht hij of zij heeft op subsidies. Belangrijk hierbij is dat de boer wil verduurzamen en bereid is om hierin te investeren. De eco-activiteiten zijn cruciaal voor het bereiken van verduurzaming. Desondanks zou het kunnen voorkomen dat boeren beslissen om

niet te participeren, wat duidt op *non-compliance* gedrag. De veronderstelling hierbij is dat het gebruik van eco-regelingen laag is als er veel beperkingen zijn (Mennig & Sauer, 2020). De beperkingen ontstaan doordat boeren voor een bepaalde tijd aan voorwaarden moeten voldoen van de regeling en hierdoor minder flexibel kunnen zijn met hun landbouwgrond. Indien de deelname bij verduurzamingsregelingen laag is, loopt een land het risico dat publiek geld wordt uitgegeven zonder milieuvoordelen te genereren (Batáry et al., 2015; Kuhfuss et al., 2016). Om dit risico te beperken is het van belang dat de factoren om deel te nemen inzichtelijk worden gemaakt. Zo blijkt uit de literatuur dat er directe en indirecte factoren van invloed zijn op *compliance* (Levi et al., 2009; Kim & Kim, 2017). Daarnaast spelen externe factoren ook een rol (Hansson et al., 2019). Overheden kunnen hiervan gebruik maken om de *compliance* te verhogen. Nederland heeft een goede reputatie op het gebied van coöperatief beleid voor verduurzaming (Siebert et al., 2016). Zo zijn er talloze collectieven waarbij boeren samen werken aan de verduurzaming van de landbouw. Het beste resultaat zal bereikt worden als naast de collectieven, boeren die niet aangesloten zijn bij een collectief, ook voldoende maatregelen treffen om te verduurzamen.

Figuur 2

Visuele weergave van de basispremie en eco-regelingen

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om theorie te construeren over de factoren die van invloed zijn op de *compliance* van akkerbouwers met betrekking tot eco-activiteiten door middel van patronen af te leiden uit interviewdata met Nederlandse akkerbouwers. In dit onderzoek is gekozen om te focussen op akkerbouwers, omdat uit de eerste praktijktoets bleek dat een groot deel van de akkerbouwers van mening is dat de eco-activiteiten meer toegesneden zijn op de veehouderij en minder op de akkerbouw (ToekomstGLB, 2021). De praktijktoets wordt gebruikt om de eco-regeling samen met boeren in de praktijk te testen. Daarnaast is er een motie aangenomen waarin verzocht werd meer eco-activiteiten voor akkerbouwers op te nemen (Tweede Kamer, 2021). De eco-activiteiten zijn als gevolg hiervan aangepast. Dit betekent dat er meer eco-activiteiten zijn toegevoegd die gericht zijn op de akkerbouw. Deze ontwikkeling maakt het interessant om te onderzoeken hoe akkerbouwers naar de actuele eco-regeling kijken.

Aangezien het herziene GLB in 2023 gericht is op het belonen van boeren die aandacht hebben voor de natuur en bereid zijn om erin te investeren, is het verder van belang om kennis te hebben over wat boeren nodig hebben om het beleid te kunnen uitvoeren. Op deze wijze wordt voorafgaand de implementatie van het nieuwe GLB inzichtelijk wat de overheid kan doen om de boeren te ondersteunen in de omslag naar een duurzame landbouw. De vergaarde kennis zal gebruikt worden om een advies te schrijven voor het ministerie van LNV. Dit advies kan geraadpleegd worden om tijdens de implementatie van het huidige en toekomstige beleid de boeren de juiste ondersteuning te bieden.

1.3 Vraagstelling

De vraag die in dit onderzoek centraal staat is:

Welke factoren zijn van invloed op de compliance van de akkerbouwer met betrekking tot de uitvoering van eco-activiteiten binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en hoe kan het Ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit daar het beste lering uitrekken voor haar toekomstig beleid?

De onderzoeksvraag zal aan de hand van de volgende deelvragen beantwoord worden:

1. Wat wordt verstaan onder *compliance*?
2. Wat zegt de literatuur over factoren die van invloed zijn op de *compliance*?

3. Wat zijn de *facilitators* voor boeren om *compliance* te vertonen bij eco-regelingen?
4. Wat zijn de obstakels waardoor boeren geen *compliance* vertonen bij eco-regelingen?
5. Wat zijn mogelijke aanbevelingen voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter bevordering van de *compliance* van de boer?

1.4 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant door de actualiteit en impact van het onderwerp. Zoals benoemd is er vanuit de agrarische sector veel ophef omtrent de overheidsmaatregelen voor de landbouw (Van der Ploeg, 2020). Het herziene GLB zal vanaf 2023 gelden met als doel het toekomst bestendig worden van de landbouw. Met behulp van de boeren kan gezorgd worden dat het klimaat, milieu en natuur zo min mogelijk belast wordt (Skrimizea et al., 2020). Hierdoor is het noodzakelijk dat boeren het beleid gaan opvolgen om een toekomstbestendige landbouw te bewerkstelligen. Ook is het van belang dat de boeren het gevoel krijgen dat ze gehoord worden door de overheid. De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan het inzichtelijk maken van wat boeren nodig hebben om de eco-regeling, onderdeel van het GLB, zo goed mogelijk op te volgen en hun bedrijven te verduurzamen. Op deze wijze kan de samenleving jarenlang voorzien worden van voedsel zonder dat de bodem uitgeput raakt. De overheid heeft de taak om de boeren hierbij zo goed mogelijk te ondersteunen. Dit vergt inzicht in de factoren die ervoor zorgen dat boeren het beleid opvolgen. Deze factoren kunnen gebruikt worden voor het implementatieproces. Dit onderzoek beoogt deze factoren in kaart te brengen zodat de overheid weet waarop ze moeten inspelen om de mate van *compliance* omtrent verduurzamen te verhogen.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek tracht een bijdrage te leveren aan de literatuur over *compliance* met betrekking tot het verduurzamen door middel van eco-activiteiten. Hierbij wordt ingezoomd op de Nederlandse context; specifiek de Nederlandse akkerbouwers, wat tot nieuwe inzichten kan leiden. De algemene veronderstelling is dat winstbejag de prioriteit is van boeren. Deze veronderstelling is door een reeks van sociaal en psychologisch onderzoek ontkracht (Sattler & Nagel, 2010). De kosten worden door de boer als belangrijke factor gezien, maar blijken niet in alle gevallen het belangrijkste (Sattler & Nagel, 2010; Herzfeld & Jongeneel 2012). Dit onderzoek bouwt hierop voort door te focussen op bredere concepten die gedragstheorieën combineren op basis van individuele percepties en interesses. Ook Siebert, Toogood en Knierim

(2006) stellen dat financiële compensatie en prikkels noodzakelijk zijn maar niet voldoende om een boer deel te laten nemen aan beleid. Zo zijn er meerdere factoren die de mate van *compliance* verhogen. Hierbij is het van belang dat er sprake is van een proces van interactie. Deze interactie moet gebaseerd zijn op elementen die de boer ondersteunen in het verduurzamen. Aan de hand van het onderzoek worden deze elementen inzichtelijk gemaakt.

1.6 Leeswijzer

Allereerst wordt in het theoretisch kader de reeds beschikbare theorieën omtrent het onderwerp toegelicht. Daarna volgt de methodologie waarin de kwalitatieve methode beschreven wordt. Dit zal gevolgd worden door de bespreking van de resultaten. Ten slotte wordt een conclusie gepresenteerd waarbij antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag. Afsluitend volgen de discussie en aanbevelingen voor het ministerie van LNV.

Hoofdstuk 2: theoretisch kader

In deze scriptie wordt onderzocht welke factoren van invloed zijn op de *compliance* van de boer met betrekking tot de uitvoering van eco-activiteiten. Om dit te onderzoeken is voorafgaand de term *compliance* gedefinieerd. Daarnaast wordt gezocht naar mogelijke factoren die van invloed zijn op de *compliance* van de boeren. Uit de literatuur blijkt dat de factor legitimiteit direct van invloed is op *compliance* (Levi et al., 2009). Ook zijn er factoren die indirect van invloed zijn op *compliance*, zoals gedragsovertuiging, normatieve opvattingen en waargenomen gedragscontrole (Ajzen, 1991). Ten slotte blijkt dat externe factoren zoals de karakteristieken van de boerderij ook een rol spelen in de *compliance* van de boer (Hansson et al., 2019). Verschillende theorieën zijn gecombineerd voor dit onderzoek om het zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de situatie van de akkerbouwer. Aan de hand van de verzamelde literatuur is er een conceptueel model opgesteld waarin de verwachtingen van het onderzoek zichtbaar zijn.

2.1 Compliance

Compliance wordt in de literatuur op verschillende manieren gedefinieerd. Zo beschrijft Root (2019) *compliance* als de inspanningen van een bedrijf om te verzekeren dat het bedrijf en de medewerkers zich houden aan de wettelijke en regelgevende vereisten, normen en waarden binnen de sector en het eigen interne beleid. Deels overeenkomend spreekt Tyler (1997) van *compliance* als een persoon of organisatie de relevante wet- en regelgeving naleeft van de overheid. Hierbij wordt beargumenteerd dat *compliance* als een centraal kenmerk van een effectieve overheid wordt gezien. In andere woorden moet er om effectief te zijn wettelijke regels en beslissingen nageleefd worden. De regels moeten het gedrag beïnvloeden van degenen op wie ze gericht zijn. Goodman et al. (2012) werken deze definitie verder uit en beschrijven *compliance* als: “*People’s willingness to comply with the law is a litmus test of the effectiveness and viability of the state (p.70).*” Hiermee wordt beargumenteerd dat er zonder *compliance* geen rechtsstaat mogelijk is. Overheden die niet in staat zijn om voor *compliance* te zorgen zullen op lange termijn waarschijnlijk niet overleven. Binnen de overheid speelt *compliance* namelijk een grote rol. De overheid stelt wetten en beleid op zodat de burgers deze naleven, waardoor er orde is in de samenleving. Zonder naleving van de regelgeving zal de orde komen te vervallen. Burgers doen in dit geval wat ze zelf willen. *Compliance* is dus nodig om wetten en beleid betekenis te geven. Dit betekent dat de overheid zich constant bezig moet houden met het verzekeren van *compliance*. In dit onderzoek wordt de definitie van Tyler (1997) in

combinatie met Goodman et al. (2012) gebruikt voor *compliance*. De definitie van Root (2019) wordt niet gebruikt. Deze keuze is gemaakt, omdat dit onderzoek focust op beleid en regelgeving dat opgesteld is door de overheid. Zo richten Tyler (1997) en Goodman et al. (2012) zich op het naleven van regels en beleid opgesteld door de overheid. Daarentegen focust Root (2019) zich op *compliance* met betrekking tot de eigen organisatie, wat in dit onderzoek niet van toepassing is. *Compliance* wordt gedefinieerd als het naleven van relevante regelgeving en beleid opgesteld door de overheid die van toepassing zijn op bedrijven en personen.

2.2 Directe factor die van invloed is op *compliance*

2.2.1 Legitimiteit

Zoals eerder beschreven wordt beargumenteerd dat overheden *compliance* nodig hebben om effectief te zijn (Tyler, 1997; Goodman et al., 2012). Besturen wordt hierdoor makkelijker en effectiever, omdat de overheid minder gebruik hoeft te maken van middelen voor toezicht en handhaving. Levi et al. (2009) stellen dat het hebben van legitimiteit een manier is om de *compliance* van de burgers te verhogen. Een overheid wordt als legitiem gedefinieerd indien burgers vinden dat de overheid recht heeft op het bezitten en uitoefenen van politieke macht (Gilley, 2006). De definitie van Levi et al. (2009) sluit hierbij aan, die beschrijven legitimiteit als de overtuiging dat een instelling of leider het recht heeft om te regeren. Legitimiteit wordt volgens hun theorie onderverdeeld in *value-based legitimacy* en *behaviorial legitimacy*. *Value-based legitimacy* is het gevoel van verplichting of bereidheid om de overheid te gehoorzamen. Deze vorm van legitimiteit uit zich in *behaviorial legitimacy*; het naleven van wet- en regelgeving. Deze term komt overeen met *compliance* en wordt hierdoor verder in het onderzoek als *compliance* beschreven. In de context van het onderzoek zou legitimiteit ervoor zorgen dat de *compliance* van de boeren toeneemt. De theorie van Levi et al. (2009) wordt verder uitgewerkt om de relatie van legitimiteit en *compliance* uiteen te zetten. De ervaren legitimiteit van een persoon kan in deze theorie achterhaald worden aan de hand van de procedurele rechtvaardigheid en politiek vertrouwen.

2.2.2 Procedurele rechtvaardigheid als indicator voor legitimiteit

Procedurele rechtvaardigheid houdt in dat de overheid gebruik maakt van procedures die burgers als eerlijk beschouwen (Walters & Bolger, 2019). De mate waarin burgers invloed uitoefenen op het beleid wordt benoemd als indicator voor procedurele rechtvaardigheid (Levi et al., 2009). De gedachtegang hierachter is dat burgers het gevoel willen hebben dat hun

meningen vertegenwoordigd worden in de opgestelde wet- en regelgeving. Op deze wijze kunnen ze zich meer in de wet- en regelgeving vinden, wat het makkelijker maakt om de wet- en regelgeving op te volgen. Het gevoel van vertegenwoordiging kan indirect en direct gecreëerd worden (Strebel et al., 2019). Indirect door burgers de mogelijkheid te geven om te stemmen op volksvertegenwoordigers en direct door burgers mee te laten denken over het beleid. Burgers die tevreden zijn met de mate van invloed zijn hierbij eerder bereid om zich aan de wet te houden. Burgers die zich ondervertegenwoordigd voelen zullen zich eerder keren tegen het opgestelde beleid en het niet opvolgen, omdat ze zich vaak niet in de wet- en regelgeving kunnen vinden (Levi et al., 2009; Strebel et al., 2019). Naast de mate van burger invloed benoemt Tyler (2007) de indicatoren transparantie, neutraliteit en op regels gebaseerde procedures voor procedurele rechtvaardigheid. De overheid is hierbij transparant als ze laten zien wat ze doen en hoe ze het doen. Een neutrale overheid is een overheid die alle burgers hetzelfde behandelt, hierbij worden bepaalde bevolkingsgroepen niet voorgetrokken. Op regels gebaseerde procedures houdt in dat de overheid procedures volgt die gebaseerd zijn op de regels die op dat moment gelden. Denk hierbij aan regelgeving opgesteld door de Europese Commissie waar alle Europese landen aan moeten voldoen.

In dit onderzoek wordt de theorie van Levi et al. (2009), Strebel et al. (2019) en Tyler (2007) gebruikt om de ervaren procedurele rechtvaardigheid bij een akkerbouwer te achterhalen. Deze gecombineerde theorieën geven een volledig beeld over de term procedurele rechtvaardigheid. In de context van het onderzoek betekent het dat akkerbouwers die zich vertegenwoordigd voelen door het ministerie van LNV en het beleid, meer procedurele rechtvaardigheid zouden ervaren dan akkerbouwers die zich niet vertegenwoordigd voelen. Verder kan volgens de theorie procedurele rechtvaardigheid bewerkstelligd worden indien de boeren zicht hebben op wat de eco-regeling inhoudt en hoe de regeling tot stand is gekomen. Tot slot moeten alle boeren hetzelfde behandeld worden door de regeling en moet de regeling in lijn zijn met de huidige regelgeving.

2.2.3 Politiek vertrouwen als indicator voor legitimiteit

Politiek vertrouwen houdt in dat burgers geloven dat de overheid gemotiveerd is om haar beloftes na te komen en politieke keuzes maakt die het welzijn van de samenleving effectief bevorderen (Levi et al., 2009). Het vertrouwen wordt volgens Levi et al. (2009) gevormd door het evalueren van overheidsprestaties, leiderschap motivaties en administratieve competenties.

De overheidsprestaties gaan om de mate waarin de overheid publieke goederen verschaft aan de burgers voor een redelijk niveau van sociaal welzijn. Uit onderzoek blijkt dat burgers die tevreden zijn met de diensten die de overheid levert een hogere mate van vertrouwen vertonen (Bouckaert & Walle, 2001). Dit komt doordat de tevredenheid voor een positieve houding tegenover de overheid zorgt. Deze positieve houding resulteert in een vertrouwd gevoel, burgers geloven hierdoor dat de overheid het beste voor ze wil. Naast de overheidsprestaties, hebben leiderschapsmotivaties invloed op het vertrouwen van de burgers (Levi et al., 2009). Burgers beoordelen hierbij de geloofwaardigheid van de toezeggingen die een leider maakt. Een leider die nakomt wat hij of zegt, wordt door burgers als geloofwaardig beschouwd. Dit leidt tot een hogere mate van vertrouwen, omdat burgers uit ervaring weten dat de leider zijn of haar beloftes nakomt. In dit onderzoek wordt de leider gedefinieerd als het ministerie van LNV. Hierbij gaat het om de toezeggingen die het ministerie doet over het landbouwbeleid en of het overeenkomt met het daadwerkelijke eindresultaat. Ten slotte beïnvloedt de administratieve competentie het vertrouwen in de overheid. De administratieve competentie gaat over of burgers vinden dat de ambtenaren over de juiste competenties beschikken om beleid te kunnen ontwikkelen en uitvoeren (Grimmelikhuijsen & Knies, 2017). Het hebben van dit gevoel leidt tot meer vertrouwen, omdat burgers vinden dat de ambtenaren over de competenties beschikken die nodig zijn om het werk adequaat uit te voeren. Hierbij kijken burgers naar de bekwaamheid, professionaliteit en effectiviteit van de ambtenaren. De waargenomen competenties van de ambtenaren verbeteren als ze aantonen dat ze over het vermogen beschikken om toezicht te houden en kunnen handhaven op een consistente wijze. Burgers weten hierdoor dat het niet naleven van bepaald beleid consequenties zal hebben en dat het werk serieus wordt genomen door de ambtenaren (Gonzalez-Gadea, 2021).

Het evalueren van overheidsprestaties, leiderschapsmotivaties en administratieve competentie bepalen in dit onderzoek het politiek vertrouwen van de akkerbouwers. Akkerbouwers die deze indicatoren als positief ervaren zouden hierbij een hogere mate van politiek vertrouwen hebben. Het politiek vertrouwen en de procedurele rechtvaardigheid vormen samen de mate van gepercipieerde legitimiteit van de akkerbouwer, wat volgens Levi et al. (2009) direct van invloed is op de *compliance*. Er wordt uitgegaan van een positief verband tussen het ervaren van legitimiteit en het uitvoeren van eco-activiteiten. De verwachting is hierdoor dat akkerbouwers die ervaren dat de overheid legitiem is, meer bereid zijn om eco-activiteiten uit te voeren.

2.3 Indirecte factoren die van invloed zijn op compliance

2.3.1 Theorie van gepland gedrag

Naast de directe factor legitimiteit zijn er indirecte factoren die van invloed zijn op *compliance*. Deze indirecte factoren worden uitgelegd aan de hand van de theorie van gepland gedrag. Deze theorie beargumenteert dat de intentie van een persoon bepalend is voor het vertonen van *compliance* (Kim & Kim, 2017). De intentie wordt gevormd door de drie factoren: gedragsovertuiging, normatieve opvattingen en waargenomen gedragscontrole (Ajzen, 1991).

De gedragsovertuiging verwijst naar de attitude, hierbij gaat het om de houding van een persoon ten opzichte van het gedrag. Personen maken een afweging van de resultaten van het uitvoeren van het gedrag. Indien een persoon een positief resultaat verwacht zullen ze eerder bereid zijn om het gedrag uit te voeren. Ook boeren maken een afweging van de resultaten voor hun eigen belang (Herzfeld et al., 2012). Hierbij wordt onder andere gekeken naar de financiële opbrengsten. Dit komt doordat boeren economisch verantwoord moeten opereren (Siebert et al., 2006). Economisch verantwoord opereren wordt door boeren in verschillende termen uitgedrukt. Zo beargumenteren boeren dat financiële middelen nodig zijn voor het maximaliseren van de winst, maar ook voor de levensvatbaarheid van hun bedrijf en het minimaliseren van risico's. Was et al. (2020) beargumenteren dat de deelname van de boer aan een duurzaamheidsmaatregel niet volledig afhankelijk is van de financiële opbrengsten. Zo blijkt dat veel boeren die deelnemen aan duurzaamheidsmaatregelen al voor de beslissing om deel te nemen geïnteresseerd waren in duurzaamheid en een positieve blik erop hebben (Was et al., 2020). Ze verwachten door verduurzaming een positief resultaat op hun landbouwgrond. De verwachting voor dit onderzoek is dat akkerbouwers die een positieve gedragsovertuiging hebben met betrekking tot de eco-activiteiten eerder de intentie hebben om deel te nemen aan de eco-regeling. Dit resulteert in meer *compliance*.

De normatieve opvatting is ook onderdeel van de intentie en verwijst naar hoe de samenleving het gedrag zou beoordelen (Ajzen, 1991). De persoon vraagt zich af of mensen in zijn of haar directe omgeving vinden dat hij of zij het gedrag moet vertonen. In het geval dat de omgeving vindt dat het gedrag vertoond moet worden, is er een grotere kans dat een persoon de intentie heeft om het gedrag te vertonen. De verwachting is dat als de omgeving van de akkerbouwer het uitvoeren van eco-activiteiten als positief beoordeelt, hij of zij meer de intentie heeft om

deel te nemen en hierdoor meer *compliance* zal vertonen bij de eco-regeling. De mening van bijvoorbeeld akkerbouworganisaties of medeboeren zouden hierbij doorslaggevend kunnen zijn.

De waargenomen gedragscontrole verwijst naar de perceptie van een persoon op de uitvoerbaarheid van het gedrag (Ajzen, 1991). Zo wordt gekeken naar of het gedrag makkelijk te vertonen is. De vaardigheden en omgevingsfactoren van een persoon die het gedrag kunnen belemmeren of vereenvoudigen spelen hierbij een rol. Afhankelijk van de situatie heeft een persoon verschillende percepties van de gedragscontrole. In het geval dat een persoon denkt dat het eenvoudig is om bepaald gedrag uit te voeren zijn ze eerder bereid om het te doen. De verwachting is dat akkerbouwers die een positieve waargenomen gedragscontrole hebben ook de intentie hebben om deel te nemen aan de eco-regeling en hierdoor bereid zijn om *compliance* te vertonen bij de eco-regeling.

Kortom wordt in dit onderzoek gesteld dat de intentie om de activiteiten uit te voeren volgt uit de factoren gedragsovertuiging, normatieve opvattingen en waargenomen gedragscontrole die de boer heeft over de eco-regeling. De intentie is in dit onderzoek bepalend voor de keuze van een akkerbouwer om *compliance* te vertonen. Zo wordt verwacht dat het hebben van de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling een positieve invloed heeft op de *compliance*.

2.3.2 Toevoegingen aan de theorie van gepland gedrag

De theorie van gepland gedrag is bekritiseerd door Taylor en Todd (1995). Zo werd er een versie voorgesteld die de dimensies attitude en waargenomen controle verder uitbreiden. Zeweld et al. (2017) bouwen hierop voort, door de dimensie normatieve opvatting ook verder uit te breiden. Volgens de onderzoekers zouden de toevoegingen ervoor zorgen dat de factoren alomvattend en beter meetbaar worden. In dit onderzoek is hierdoor gekozen om gebruik te maken van de uitgebreide versie van de geplande theorie.

De factor gedragsovertuiging wordt onderverdeeld in de indicatoren waargenomen bruikbaarheid, waargenomen compatibiliteit en waargenomen gebruiksgemak (Taylor & Todd, 1995; Zeweld et al., 2017). De gedragsovertuiging is de attitude die mensen naar een bepaald gedrag hebben. Hierbij maken ze een afweging van de voor- en nadelen van het vertonen van het gedrag. De indicator bruikbaarheid is onderdeel van deze afweging.

De bruikbaarheid verwijst naar de mate waarin het vertonen van een bepaald gedrag voordelen biedt die de huidige situatie overtreffen. Voorbeelden hiervan zijn economische voordelen, imagoverbetering, gemak en tevredenheid. Akkerbouwers zouden hierbij uitzoeken of het deelnemen aan de eco-regeling voordelen biedt die de huidige situatie beter maken. De indicator compatibiliteit is de mate waarin een bepaald gedrag past bij de bestaande werkwijzen van een persoon, eerdere ervaringen en huidige behoeften. Bij de afweging van de voor- en nadelen wordt gekeken of het vertonen van een bepaald gedrag past bij het gedrag dat op dit moment wordt vertoond. Dit uit zich in akkerbouwers die uitzoeken of de eco-regeling past bij de werkzaamheden die ze op dit moment verrichten. De laatste indicator gebruiksgemak representeert de mate waarin een handeling als moeilijk te begrijpen, leren of gebruiken wordt gezien. Akkerbouwers kijken bij de afweging naar hoe moeilijk het is om de eco-activiteiten te begrijpen, leren of gebruiken. Het hebben van een positieve houding ten opzichte van de bruikbaarheid, compatibiliteit en gebruiksgemak van de eco-regeling zou de intentie geven om de eco-activiteiten uit te voeren en hierdoor deel te nemen aan de eco-regeling.

De dimensie waargenomen gedragscontrole wordt onderverdeeld in de indicatoren zelfeffectiviteit en faciliterende voorwaarden (Taylor & Todd, 1995; Zeweld et al., 2017). Deze twee indicatoren bepalen de mate waarin iemand denkt in staat te zijn om een bepaald gedrag te vertonen. Zelfeffectiviteit is de mate van zelfvertrouwen die een persoon heeft in zijn of haar vermogen om gebruik te maken van de innovatie. Faciliterende voorwaarden zijn geld, tijd of technologie die nodig zijn om een bepaalde handeling uit te voeren. De gedragscontrole van de akkerbouwer wordt hierbij gevormd door de mate van zelfvertrouwen, de benodigde tijd, geld en machines met betrekking tot het deelnemen aan de eco-regeling. Het hebben van voldoende gedragscontrole zou voor akkerbouwers leiden tot het gevoel van instaat zijn om de eco-activiteiten uit te voeren. Dit gevoel zou ervoor zorgen dat een akkerbouwer bereid is om deel te nemen aan de eco-regeling.

De normatieve opvatting bestaat uit de indicatoren media invloed, voorlichtingsdiensten en sociale invloed (Zeweld et al., 2017). De normatieve opvatting gaat over wat de samenleving vindt van het vertonen van een bepaald gedrag. Deze opvatting wordt gevormd door te luisteren naar de media, voorlichtingsdiensten en sociale contacten die van toepassing zijn op een persoon. In dit onderzoek omvat media invloed de informatievoorziening vanuit tv, sociale media en de krant over het verduurzamen van de landbouw. Voorlichtingsdiensten zijn de

websites van de overheid of organisaties die boeren informeren over de eco-regeling. De sociale invloed betreft de mening van de omgeving van de akkerbouwer over de eco-regeling. De normatieve opvatting kan in de context van de akkerbouwers dienen als een manier om bewustzijn over verduurzaming te creëren waarna akkerbouwers overtuigd worden en de beslissing maken om deel te nemen aan de eco-regeling.

2.4 Externe factoren die van invloed zijn op compliance

2.4.1 Karakteristieken van de boerderij

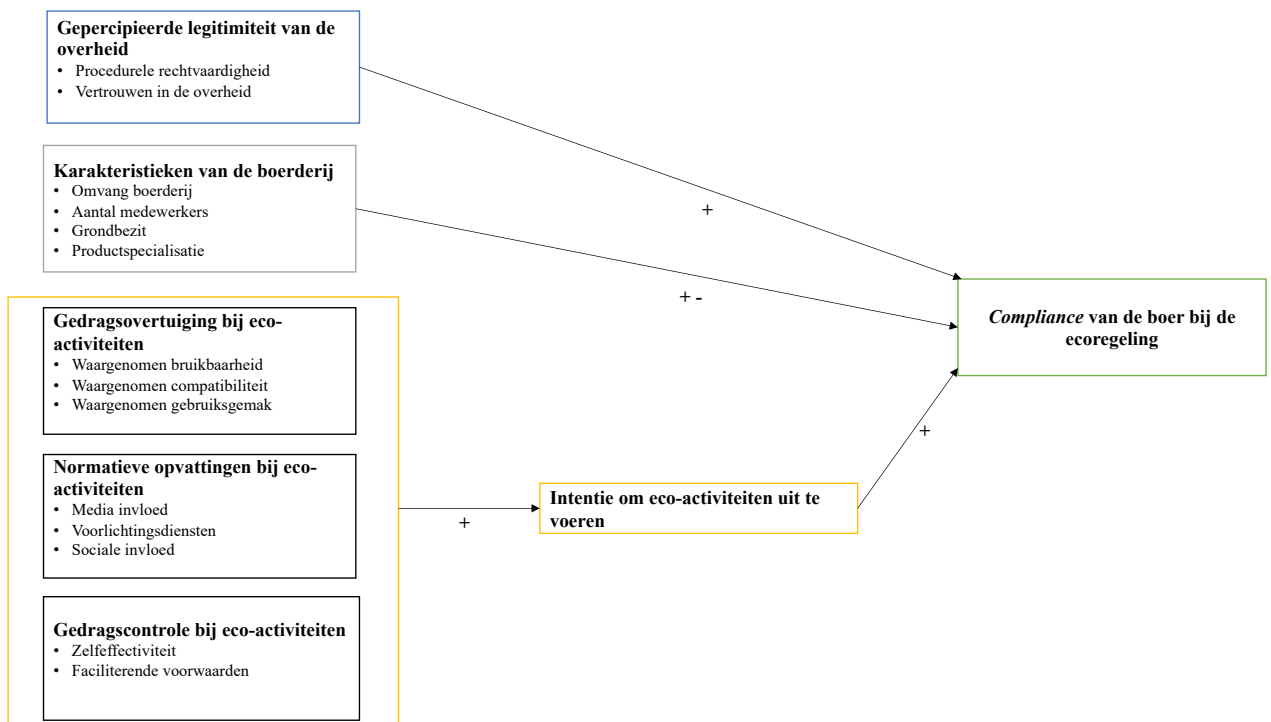
De kenmerken van de boerderij blijken ook een rol te spelen in de mate van *compliance*. Dit wordt beargumenteerd door Hansson et al. (2019), die stellen dat factoren die gericht zijn op de karakteristieken van de boerderij invloed hebben op de bereidheid om deel te nemen aan verduurzamingsmaatregelen. Deze factoren omvatten de omvang van de boerderij, productspecialisatie, type grondbezit en het aantal medewerkers. Desondanks is er geen gemeenschappelijk begrip over welke karakteristieken tot meer verduurzamingsmaatregelen leiden (Basnet et al., 2018). De meningen over de invloeden zijn verdeeld, waardoor het onduidelijk is of een bepaalde karakteristiek een positieve of negatieve invloed heeft op de *compliance*. Ter illustratie wordt bij de omvang van de boerderij gesteld dat grotere boerderijen meer kunnen experimenteren door hun grotere inkomsten, waardoor ze meer bereidheid zouden vertonen (Arslan et al., 2014). Daarentegen stellen Blazy et al. (2011) dat de arbeidskosten voor een grotere boerderij hoger zijn waardoor ze minder bereid zijn om deel te nemen aan verduurzamingsregelingen. Kortom kan het gaan om een negatieve of positieve invloed. In dit onderzoek wordt uitgezocht wat de invloed van de omvang van de boerderij, productspecialisatie, type grondbezit en het aantal medewerkers is op de *compliance* bij de akkerbouwers. Deze kenmerken zijn gekozen, omdat vanuit de theorie verwacht wordt dat ze de meeste invloed hebben op de deelname (Hansson et al., 2019). De verwachting is dat de externe factoren zowel een positieve als negatieve invloed kunnen hebben op de mate van *compliance*.

2.5 Conceptueel model

In het conceptueel model zijn de verwachtingen weergegeven die voortvloeien uit het theoretisch kader, zie figuur 3. Daarnaast zijn per factor de indicators toegevoegd. De eerste verwachting is dat het ervaren van legitimiteit een positieve invloed heeft op de mate van *compliance*. De tweede verwachting is dat de karakteristieken van de boerderij van invloed zijn op *compliance*, hierbij kan sprake zijn van een positieve of negatieve relatie. Verder wordt verwacht dat de factoren gedragsovertuiging, normatieve opvattingen en gedragscontrole indirect via de intentie van invloed zijn op de *compliance*. Tot slot wordt verwacht dat het hebben van de intentie om eco-activiteiten uit te voeren een positieve invloed heeft op de *compliance*.

Figuur 3

Conceptueel model

Hoofdstuk 3: methode

In dit hoofdstuk wordt de methodologische verantwoording beschreven. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt welke onderzoekstechnieken gebruikt zijn voor het vergaren van informatie. Daarnaast worden de variabelen van het theoretisch kader geoperationaliseerd. Ten slotte wordt stil gestaan bij de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksopzet

In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksstrategie. Deze keuze is gemaakt, omdat kwalitatief onderzoek het mogelijk maakt diepgaande informatie te achterhalen over motivaties, gedragingen en ervaringen van mensen (Cresswell & Poth, 2018). Deze strategie sluit aan bij de doelstelling van het onderzoek waarbij de focus ligt op het construeren van theorie over de factoren die van invloed zijn op de *compliance* van akkerbouwers met betrekking tot eco-activiteiten. Om deze informatie te achterhalen is er ingezoomd op de motivaties en gedragingen van de akkerbouwers met betrekking tot de eco-regeling. Deze informatie geeft inzicht in wat de beweegredenen zijn van boeren om gebruik te maken van de eco-regeling. Dit mondt uit in factoren die invloed hebben op de *compliance*. Het onderzoek is deductief van aard. Door middel van de literatuur over *compliance* zijn theoretische verwachtingen gevormd die bevestigd zijn tijdens de interviews, wat duidt op een deductieve onderzoeksmethode. Ook is er een documentanalyse uitgevoerd. De theoretische verwachtingen zijn hierbij bevestigd of ontkracht. Daarnaast heeft dit onderzoek een inductief element. Binnen het onderzoek wordt door middel van het ontdekken van patronen in interviews geprobeerd om theorie te vormen dat niet afkomstig is uit het theoretisch kader. Het onderzoek staat hiermee open voor nieuwe bevindingen die specifiek gericht zijn op *compliance* met betrekking tot de eco-regelingen.

3.2 Dataverzameling

De data worden verzameld door middel van interviews en een documentanalyse. Bij een documentanalyse wordt de inhoud van bestaande informatie geanalyseerd (Reulink & Lindeman, 2005). Een voordeel hiervan is dat documenten non-reactief zijn. Dit betekent dat de documenten niet gemaakt zijn voor eigen doeleinden. De documenten zijn los van dit onderzoek tot stand gekomen, wat de kwaliteit van het onderzoek verhoogd. In het onderzoek is het rapport van de praktijktoets geanalyseerd. De praktijktoets is in opdracht van het ministerie van LNV uitgevoerd door het adviesbureau Aequator, zie tabel 1. Tijdens de

praktijktoets werden de beleidsvoornemens voor de eco-regeling getoetst bij de agrariërs. Hierbij is inzichtelijk gemaakt hoe verschillende type boeren – waaronder ook akkerbouwers – denken over de eco-regeling en wat van invloed is op hun mate van deelname. In totaal zijn er twee praktijktoetsen gehouden waarvan alleen de tweede is geanalyseerd. Deze keuze is gemaakt, omdat de uitkomsten van de eerste praktijktoets al verwerkt zijn in de huidige eco-regeling die gebruikt is voor dit onderzoek. Een nadeel van een documentanalyse is dat er geen direct contact is met de onderzoekseenheden. Hierdoor wordt de documentanalyse gecombineerd met interviews.

Interviews geven onderzoekers de mogelijkheid om de beleefwereld vanuit het perspectief van de respondenten te begrijpen (Babbie, 2020). De interviews zijn semigestructureerd, waarbij vaste topics zijn opgesteld die gegarandeerd aan bod komen met elk een beginvraag, zie bijlage A. Deze interviewmethode is in tegenstelling tot de gestructureerde en ongestructureerde methode het meest geschikt, omdat er doorgevraagd kan worden wat voor meer diepgang en verrijking zorgt. Zo wordt er bij een gestructureerd interview niet afgeweken van de vaste vragen, waardoor doorvragen niet mogelijk is (Thiel, 2010). Daarentegen geeft een ongestructureerd interview te weinig houvast omdat er voorafgaand het gesprek geen vragen worden geformuleerd (Thiel, 2010). Dit zou de betrouwbaarheid en validiteit kunnen verminderen. Een semigestructureerd interview is hierdoor de beste tussenweg. De documentanalyse biedt extra verdieping en geeft de mogelijkheid om de bevindingen van de interviews te ondersteunen. Voor het onderzoek zijn 15 interviews afgenomen onder Nederlandse akkerbouwers en één akkerbouwadviseur, zie tabel 2 voor de respondentenlijst. Deze respondenten zijn geworven via verschillende boerenorganisaties onder andere Caring Farmers, Collectief Midden Groningen, Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, LTO Nederland en Flevolands Agrarisch Jongeren Kontakt. Een voordeel van deze wervingsstrategie is dat er boeren over heel Nederland gesproken zijn. Een nadeel is dat de resultaten minder te generaliseren zijn, omdat er niet gefocust is op een bepaald gebied in Nederland. Daarnaast gaat het om een vrijwillige deelname, waardoor er kans is dat er respondenten geworven zijn die altijd meedoen aan interviews. Hierdoor is er het risico dat de minder uitgesproken deel van de akkerbouwers niet bevraagd werden, wat een vertekend beeld zou geven van de situatie. Om dit tegen te gaan zijn respondenten ook benaderd via LinkedIn. Zo werden akkerbouwers bereikt die niet uit zichzelf hadden gereageerd op de wervingsberichten. De interviews vonden telefonisch en online via Zoom of Teams plaats. Voorafgaand het interview werd de lijst met

de eco-activiteiten waar de boeren uit kunnen kiezen gedeeld. Op deze manier konden de respondenten zich voorbereiden op het gesprek.

Tabel 1
Gecodeerde document

Titel document	Publicatiedatum	Type document
Eindrapportage tweede praktijktoets NSP-GLB	15-6-2022	Rapport

Tabel 2
Respondentenlijst

Functie	Leeftijd	Gender
Akkerbouwer	43	Man
Akkerbouwer	24	Man
Akkerbouwer	22	Man
Akkerbouwer	61	Man
Akkerbouwer	25	Vrouw
Akkerbouwer	28	Man
Akkerbouwer	56	Man
Akkerbouwer	28	Man
Akkerbouwer	51	Man
Akkerbouwer	50	Vrouw
Akkerbouwer	24	Man
Akkerbouwer	63	Man
Akkerbouwer	58	Man
Akkerbouwer	27	Man
Akkerbouwadviseur	53	Man

3.3 Operationalisering

Om te achterhalen welke factoren van invloed zijn op de *compliance* van de boer met betrekking tot de uitvoering van eco-activiteiten, wordt in dit onderzoek deze definitie gehanteerd: *compliance* is het naleven van de relevante wet- en regelgeving opgesteld door de overheid die van toepassing zijn op bedrijven en personen (Tyler, 1997; Goodman et al., 2012). Op basis van deze definitie wordt in dit onderzoek van *compliance* gesproken indien akkerbouwers besluiten om deel te nemen aan de eco-regeling, waarbij ze eco-activiteiten uitvoeren. Uit het theoretisch kader is gebleken dat er drie soorten factoren invloed kunnen hebben op *compliance*: directe factoren, indirecte factoren en externe factoren (Levi et al., 2009; Strelbel et al., 2018; Kim & Kim, 2017; Hansson et al., 2019). De directe factor percipieerde legitimiteit heeft rechtstreek invloed op *compliance*. De factoren gedragsovertuiging, normatieve opvatting en gedragscontrole vormen samen de factor intentie waardoor ze indirect van invloed zijn op de *compliance*. De externe factoren zijn de karakteristieken van de boerderij die van invloed zijn op de *compliance*. De factoren worden meetbaar gemaakt door per factor indicatoren onder te brengen die afkomstig zijn uit het theoretisch kader.

Tabel 3
Operationalisering

Dimensie	Subdimensie en uitingsvormen
Compliance	Deelname aan de eco-regeling <ul style="list-style-type: none"> ○ Uitvoeren van eco-activiteiten
Percipieerde legitimiteit van de overheid	Procedurele rechtvaardigheid <ul style="list-style-type: none"> ○ Akkerbouwer heeft invloed op het landbouwbeleid ○ Beleid waarbij alle boeren hetzelfde worden behandeld (neutraal beleid) ○ Beleid dat duidelijk wordt onderbouwd (transparant beleid) ○ Op beleid gebaseerde procedures
	Politiek vertrouwen <ul style="list-style-type: none"> ○ Beoordeling van de leiderschapsmotivaties (het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) ○ Beoordeling van de overheidsprestaties

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Beoordeling van de competenties van beleidsmakers: bekwaamheid, effectiviteit en professionaliteit
Karakteristieken van de boerderij	<p>Omvang van de boerderij</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Hectare
	<p>Productspecialisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Soort gewas
	<p>Grondbezit</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pacht ○ Huur ○ Eigen grond
	<p>Medewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aantal mensen in dienst
Intentie	<p>Gedragsovertuiging</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De eco-regeling biedt (geen) voordelen die de huidige situatie van de akkerbouwer overtreffen ○ De eco-regeling past (niet) bij de bestaande werkwijzen van de akkerbouwer ○ De eco-regeling wordt (niet) als makkelijk te begrijpen, leren en gebruiken gezien
	<p>Gedragscontrole</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De mate van zelfvertrouwen die een persoon heeft in zijn of haar vermogen om gebruik te maken van de eco-regeling ○ Faciliterende voorwaarden zoals tijd, geld en technologie die het gebruik van de eco-regeling makkelijker maken
	<p>Normatieve opvatting</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De invloed van de media op de akkerbouwer ○ De invloed van de voorlichtingsdiensten van de overheid op de akkerbouwer ○ De invloed van de sociale contacten op de akkerbouwer

3.4 Data-analyse interviews en documentanalyse

De interviews zijn allereerst getranscribeerd. Vervolgens zijn de interviews en het praktijktoetsdocument gecodeerd in Atlas.ti. De gebruikte codes zijn gevormd aan de hand van de opgestelde operationaliseringstabel, zie tabel 1. Fragmenten die niet overeenkwamen met de indicatoren van de tabel hebben een eigen code gekregen. Hierbij is naast gesloten coderen ook sprake van open coderen. Deze keuze is gemaakt zodat er ruimte was voor nieuwe theoretische inzichten. Op deze wijze werd gekeken of de verwachtingen overeenkwamen met de gevonden resultaten.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Het is van belang dat het onderzoek accuraat en juist wordt uitgevoerd (Creswell & Poth, 2018). Dit kan gewaarborgd worden door rekening te houden met de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Validiteit kan onderverdeeld worden in de interne validiteit en externe validiteit. Interne validiteit is de mate waarin vertrouwd kan worden dat in een onderzoek de vastgestelde oorzaak-en-gevolgrelatie niet door andere factoren kan worden verklaard (Babbie, 2020). Belangrijk hierbij is dat de interpretatie van de onderzoeker overeenkomt met het perspectief van de respondent. Om dit te bewerkstelligen is tijdens de interviews voortdurend een interpretatie check uitgevoerd. Zo werden antwoorden van de respondenten kort samengevat en herhaald om te controleren of het overeenkwam met de gedachtegang van de respondent. Verder is er om de interne validiteit te verhogen een documentanalyse uitgevoerd waarmee de resultaten uit de interviews verder werden aangevuld. De documenten gaven inzicht in of de resultaten bevestigd konden worden. Daarnaast zijn de interviews volledig getranscribeerd, wat ertoe heeft geleid dat alle opvattingen meegenomen konden worden in de analyse, waardoor het risico werd verminderd dat andere factoren een rol spelen. Bovendien is de privacy van respondenten verzekerd. Zo werden de resultaten anoniem verwerkt en de data op een veilige plek opgeslagen. Dit zorgt ervoor dat de resultaten niet herleid kunnen worden naar de respondenten. Respondenten zijn hierop geattendeerd, zodat ze zich meer op hun gemak voelden tijdens het interview en sociaal wenselijke antwoorden voorkomen werden.

Externe validiteit legt de nadruk op de generaliseerbaarheid van het onderzoek (Smaling, 2009). Hierbij gaat het om de mate waarin de conclusies van het onderzoek toepasbaar zijn in een vergelijkbare setting. De generaliseerbaarheid van het onderzoek is aan de lage kant wat nadelen met zich meebrengt. Zo is het aantal deelnemers te weinig om te concluderen dat alle

akkerbouwers in Nederland hetzelfde als de respondenten denken. Daarnaast zijn de respondenten woonachtig over heel Nederland, waardoor het per woongebied van een respondent ook niet mogelijk is om te generaliseren. De steekproef is dus niet representatief genoeg om voor alle akkerbouwers te gelden, hiervoor hadden meer akkerbouwers geïnterviewd moeten zijn. De geïnterviewde respondenten zijn geworven via verschillende organisaties, sociale media en persoonlijke contacten. Een voordeel is dat het hierdoor makkelijker is geweest om respondenten te werven. Zo is er meer kans op respons door meerdere wegen te gebruiken, wat ook het geval bleek te zijn. Daarnaast heeft dit geleid tot een diverse groep respondenten met verschillende zienswijzen. Het gebruik maken van één wervingsmethode kan ervoor zorgen dat bepaalde meningen buiten beschouwing worden gelaten, verschillende wervingsmethodes vergroten de kans. Kortom heeft deze methode ervoor gezorgd dat verschillende soorten akkerbouwers geïnterviewd zijn. Daarentegen is de generaliseerbaarheid verminderd.

Ten slotte is er in het onderzoek rekening gehouden met de betrouwbaarheid. Een betrouwbaar onderzoek kan herhaald worden met als gevolg dezelfde resultaten als voorheen (Babbie, 2020). Binnen kwalitatief onderzoek is dat niet volledig mogelijk omdat ieder interview anders is. De navolgbaarheid van het onderzoek is hierdoor essentieel (Smith, 2009; Van der Meide 2014). Navolgbaarheid wordt in dit onderzoek gerealiseerd door transparant te zijn. Alle stappen worden helder en duidelijk beschreven. Daarnaast is de vragenlijst bijgevoegd in de bijlage, zie bijlage A. Dit maakt het voor andere onderzoekers eenvoudig om het onderzoek opnieuw uit te voeren.

Hoofdstuk 4: resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews besproken. Allereerst wordt de context van de eco-regeling besproken. De context is de eco-regeling die ontwikkeld is voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Vervolgens worden de resultaten per factor afkomstig uit het conceptueel model besproken. Op deze wijze wordt onderzocht of de theoretische verwachtingen overeenkomen met de bevindingen uit de interviews en de geanalyseerde documenten. Hierbij wordt aangegeven of de factor invloed heeft op de *compliance* en hoe de invloed tot uiting komt. De bevindingen worden aan de hand van quotes verduidelijkt. Daarnaast worden nieuwe factoren uitgelicht die naar voren kwamen uit de interviews, maar niet beschreven staan in het theoretisch kader.

4.1 Context: eco-regeling

De voorlopige eco-regeling lijst bestaat uit 21 eco-activiteiten. De lijst wordt verdeeld in meerdere categorieën: hoofdteelt, bodemgewas, teeltmaatregelen, vee-maatregelen, niet-productief landbouwgrond en duurzaam bedrijf, zie bijlage b. De hoofdteelt maatregelen zijn gericht op het belangrijkste gewas in een teeltseizoen. Bodemgewas maatregelen richten zich op het verbeteren van de bodemkwaliteit. Teeltmaatregelen stimuleren het gebruik van biologische bestrijding. Veemaatregelen bestrijden de uitstoot van ammoniak, maar zijn niet van toepassing voor akkerbouwers. Niet productief-landbouwgrond maatregelen focussen zich op het vergroten van de biodiversiteit. Ten slotte geeft de laatste categorie duurzaam bedrijf aan dat biologische bedrijven automatisch recht hebben op de eco-premie. Dit geldt ook voor bedrijven die in omschakeling zijn naar biologische productie. Om een goede invulling van de eco-regeling te bewerkstelligen is vanuit het ministerie van LNV opdracht gegeven voor twee praktijktoetsen. De praktijktoetsen zijn uitgevoerd door het adviesbureau Aequator. Agrariërs kregen de mogelijkheid om zich hiervoor aan te melden. De eerste praktijktoets vond plaats in de zomer van 2021. De tweede praktijktoets vond plaats in mei 2022. Tijdens de praktijktoets werden de beleidsvoornemens voor de eco-regeling getoetst onder agrariërs. Daarnaast kregen de deelnemende agrariërs de mogelijkheid om met een rekentool te kijken in hoeverre de eco-regeling toepasbaar is voor hun situatie. Deze rekentool (ook wel de stimulatietool genoemd) zou in mei 2022 voor alle boeren gepubliceerd worden. Echter heeft de publicatie van de stimulatietool vertraging opgelopen. Met de tool wordt het inzichtelijk in welke categorie (goud, zilver of brons) de agrariër terecht zou komen. De categorie is bepalend voor de hoeveelheid subsidie die een agrariër kan ontvangen, waarbij goud het meest oplevert en brons

het minst. Op basis van de resultaten van de praktijktoets kan het ministerie van LNV de eco-regeling aanpassen.

4.2 Compliance

De verwachte *compliance* bij de respondenten is verschillend. Het merendeel van de respondenten geeft aan deel te nemen aan de eco-regeling. Hierbij is er een groot verschil in de mate van *compliance*. Een klein deel van de respondenten verwacht veel eco-activiteiten te gaan uitvoeren, terwijl het overgrote deel verwacht aan een kleine deel van de eco-activiteiten te kunnen voldoen. De vraag is of het kleine deel voldoende is om te voldoen aan de instapeis van de eco-regeling. Zo moeten boeren een minimaal aantal punten halen op de verschillende doelen van de eco-regeling (biodiversiteit, bodem en lucht, klimaat, landschap en water) om recht te hebben op de subsidie. Als dit niet voldoende is, betekent dit dat veel respondenten niet kunnen deelnemen. De tweede praktijktoets toont aan dat met het huidige beleid de instapeis voor veel boeren te hoog is (Aequator, 2022). Het definitieve beleid zal uiteindelijk bepalen of ze daadwerkelijk kunnen deelnemen. Verder verwachten enkele respondenten dat ze het beleid helemaal niet gaan opvolgen. Hun deelname kan nog veranderen als het beleid op bepaalde vlakken wordt aangepast. Kortom kan gesteld worden dat de meerderheid verwacht te gaan deelnemen, ook al is er veel scepsis en onvrede over zowel het proces als de inhoud van de eco-regeling. De factoren die hiervoor bepalend zijn worden verder in dit hoofdstuk toegelicht.

4.3 Gepercipieerde legitimiteit

De eerste factor die besproken wordt in het theoretisch kader is de gepercipieerde legitimiteit. Deze factor zou direct van invloed zijn op de mate van *compliance* (van Levi et al., 2009). De gedachtegang is dat respondenten die ervaren dat de eco-regeling legitiem is, een hogere mate van *compliance* vertonen dan respondenten die de eco-regeling niet legitiem vinden. De gepercipieerde legitimiteit is bevraagd aan de hand van de indicatoren procedurele rechtvaardigheid en politiek vertrouwen. De procedurele rechtvaardigheid houdt in dat de overheid bij de ontwikkeling van de eco-regeling procedures heeft gebruikt die de akkerbouwers als eerlijk beschouwen. Het hebben van politiek vertrouwen betekent dat de akkerbouwers geloven dat de overheid haar beloftes nakomt en politieke keuzes maakt die de samenleving effectief bevordert. Uit de resultaten blijkt dat de gepercipieerde legitimiteit van invloed is op de *compliance* als het gaat om de indicator procedurele rechtvaardigheid. Politiek vertrouwen daarentegen heeft hierbij relatief minder invloed.

4.3.1 Procedurele rechtvaardigheid

De indicator procedurele rechtvaardigheid is achterhaald door te vragen naar de invloed die akkerbouwers hebben op het beleid, de transparantie en neutraliteit van het beleid. Alle respondenten geven aan dat ze waarde hechten aan de procedurele rechtvaardigheid van de eco-regeling. Ze willen dat het ministerie gebruik maakt van de juiste procedures om het beleid te ontwikkelen. Zo vinden ze het belangrijk dat de overheid akkerbouwers betreft bij het opstellen van de eco-activiteiten. Boeren die daadwerkelijk aan de slag gaan met de activiteiten krijgen hierdoor zeggenschap over de eco-regeling. Dit zorgt ervoor dat ze zich meer in het beleid kunnen vinden, omdat er in de praktijk over is nagedacht. Belangrijk om op te merken is dat de meerderheid van de respondenten niet heeft deelgenomen aan de praktijktoets, waarbij boeren zichzelf konden aanmelden om in gesprek te gaan over de eco-regeling. Hieruit blijkt dat ondanks dat ze het belangrijk vinden dat boeren betrokken worden bij het opstellen van het beleid, ze zelf niet betrokken zijn. Een deel van de respondenten geeft tijdgebrek als reden. Door hun werkzaamheden hebben ze geen tijd om deel te nemen. De overige respondenten geven aan dat ze niet op de hoogte waren van de praktijktoets, omdat de informatie over de praktijktoets hun simpelweg niet heeft bereikt.

Respondenten die mee hebben gedaan aan de eerste praktijktoets of gaan meedoen aan de tweede praktijktoets geven aan dat hun bereidheid om deel te nemen aan de eco-regeling niet per se wordt verhoogd door het meedoen met de praktijktoets. De praktijktoets wordt gebruikt om vooral de eigen wensen aan te kaarten en op de agenda te zetten. Op de vraag of de bereidheid om deel te nemen toeneemt door de praktijktoets wordt dan ook beantwoord met:

“Nee, ik doe mee om te laten zien of dingen knellen. Bij veel dingen heb ik het idee dat ze achter het bureau zijn bedacht. Dat ze niet praktisch en haalbaar zijn en het doel voorbijgaan. Daardoor de doelen ook niet bereiken, dat is ook mijn insteek om mee te doen aan zo’n toets.” (Akkerbouwer, Zuid-Holland, 2022)

De praktijktoets heeft pas invloed op de deelname als de overheid gebruik maakt van de resultaten van de praktijktoets om veranderingen aan te brengen in de eco-regeling. Hierdoor krijgen respondenten het gevoel dat de overheid naar hun wensen luistert, waardoor het mogelijk wordt om meer eco-activiteiten in te passen in hun bedrijfsvoering. Deze bevinding toont aan dat het betrekken van akkerbouwers bij het opstellen van beleid indirect invloed kan

hebben op de *compliance*. Het betrekken van de akkerbouwers is hierbij niet voldoende, het gaat erom dat de resultaten die voortkomen uit het betrekken van de akkerbouwers daadwerkelijk gebruikt worden. De praktijktoets dient hierdoor vooral nog als middel om de standpunten van de deelnemers duidelijk te maken, in de hoop dat de eco-regeling aangepast zal worden aan de wensen van de akkerbouwer.

Verder vindt de meerderheid van de respondenten de mate van transparantie belangrijk. Ze zijn op zoek naar waar de eco-regeling op gebaseerd is en hoe de lijst tot stand is gekomen. Dit komt voornamelijk voor bij de eco-activiteiten waarbij een datum genoemd wordt. Respondenten willen hierbij meer transparantie, ze willen weten waarop de datums gebaseerd zijn. Op dit moment is het voor de respondenten te onduidelijk waarom bepaalde datums zijn gekozen. Meer transparantie vanuit de overheid zou helpen om deze keuze begrijpelijk te maken. Alle respondenten ervaren de datums op dit moment namelijk als onlogisch en frustrerend, omdat het weersafhankelijk is welke dag het beste geoogst kan worden. De respondenten verwachten dat ze door de datums aan minder eco-activiteiten kunnen voldoen, wat een negatieve invloed zal hebben op hun deelname aan de eco-regeling. Zo hebben ze geen controle over het weer:

“Bij [eco-activiteit] 3 uiterlijk 31 oktober is het hetzelfde. We kunnen het ook niet van tevoren zeggen. De datum van oogsten gaan we niet laten afhangen van het GLB of de eco-regeling. Het is weersafhankelijk, om nou heel oktober je gewassen nat te oogsten dat doet meer schade dan twee weken wachten.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

De tweede praktijktoets bevestigt deze bevinding en voegt toe dat het oogsten ook afhankelijk is van de planning van de fabriek waar boeren aan leveren (Aequator, 2022). Boeren zijn afhankelijk van de fabrieken en het veranderen van de oogstdatum is hierdoor risicovol. Ook is een veelgenoemd kritiekpunt van akkerbouwers dat het beleid gebaseerd is op emotie. Hiermee wordt bedoeld dat het beleid gemaakt wordt aan de hand van het gevoel van de beleidsmakers in plaats van wetenschappelijke feiten. Beleidsmakers zouden denken dat een bepaalde maatregel goed is en het inzetten zonder voldoende onderzoek. Dit leidt tot beleid dat in de praktijk onuitvoerbaar is. Twee respondenten geven aan dat dit tegengegaan kan worden door duidelijker te benoemen waar de informatie vandaan komt. Op dit moment is het niet altijd duidelijk op welk onderzoek de eco-activiteiten gebaseerd zijn. Een respondent beschrijft het als volgt:

“Duidelijk zijn over waar je je informatie vandaan haalt. Niet alleen gebaseerd op emotie. Er zullen wel een paar zijn die een buikgevoel hebben en een roze bril hebben die ergens iets van vinden. Maar er wordt genoeg onderzoek gedaan. Ik heb op de HAS gezeten en daar werd je gestraft als er geen bron bij zit. Waarom wordt dat bij de overheid niet genoemd? Als ze [boeren] een rapport lezen kunnen ze denken van misschien kan ik het op een andere manier in mijn bedrijf inpassen.”
(Akkerbouwer/onderzoeker, Zeeland, 2022)

De respondent geeft aan dat meer transparantie zou bijdragen aan het begrijpen van het beleid wat zou helpen bij het omarmen van de eco-regeling. Transparante informatievoorziening is hiermee noodzakelijk voor de deelname aan de eco-regeling, respondenten willen weten waar ze aan toe zijn.

Tot slot is gevraagd of de respondenten vinden dat het beleid alle type boeren hetzelfde behandelt, wat ook valt onder procedurele rechtvaardigheid. Dit wordt aangeduid met de term “neutraliteit”. Enkele respondenten geven aan dat ze de eco-regeling neutraal vinden ten opzichte van voorgaand landbouwbeleid, omdat er voor elke type boer eco-activiteiten bij staan. De meerderheid van de respondenten is het hier echter niet mee eens. Ze tonen afkeer tegen, naar hun zienswijze, de lage mate van neutraliteit van de regeling. Allereerst vinden de respondenten het oneerlijk dat de biologische boeren automatisch in de categorie goud terecht komen zonder het uitvoeren van eco-activiteiten. Het beleid is volgens deze respondenten niet neutraal, omdat biologische boeren meer voordelen hebben dan de akkerbouwers. Ze voelen zich hierdoor onterecht benadeeld, maar geven aan dat het verder geen grote rol speelt bij het deelnemen aan de eco-regeling. Ze zijn erover gefrustreerd, maar niet deelnemen zou betekenen dat ze minder inkomsten genereren. Uiteindelijk wordt het meest gekeken naar de hoeveelheid geld dat de eco-regeling oplevert. Een respondent legt het uit:

“Wat ik schadelijk vind is dat als je een biologisch bedrijf hebt dat je in één keer goud bent. Die hoeven verder niks aan te doen. Dan denk ik van dat is scheef, oneerlijke concurrentie op die manier. Toch maakt het voor mij verder niks niet uit. Uiteindelijk doe je het 100% omdat het geld oplevert. Het is alleen scheef want wij moeten wel alles

doen en een biologisch bedrijf kan er net zo goed een potje van maken.” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

Deze bevinding wordt ook geconstateerd bij de tweede praktijktoets. De keuze om biologische boeren automatisch subsidie te geven wekt vragen op bij de boeren. De gedachtegang is dat biologisch bedrijven ook meer kunnen verduurzamen, waardoor deelnemers de keuze van de overheid niet begrijpen (Aequator, 2022). Dit zorgt ervoor dat de keuze van de overheid als onredelijk wordt gezien.

Verder benoemen respondenten dat de eco-regeling te veel gericht is op veeboeren, waardoor de neutraliteit van het beleid wordt aangetast. Zo is het voor veeboeren praktischer om bepaalde eco-activiteiten uit te voeren dan voor de akkerbouwers. De reden is dat voor bepaalde eco-activiteiten land ingeleverd moet worden dat gebruikt zou worden voor het verbouwen van gewassen. Minder land voor gewassen betekent voor akkerbouwers minder inkomsten, wat als zeer belemmerd wordt ervaren. Veeboeren hebben hier geen of amper last van, omdat ze over grote stukken land beschikken waar alleen dieren op grazen. Hierdoor is het makkelijker om een deel van het land voor een eco-activiteit te gebruiken, zonder dat het ten koste gaat van hun inkomsten. De dieren hebben immers nog voldoende plek om op te grazen. Deze bevinding wordt ook bevestigd door de tweede praktijktoets. Akkerbouwers geven aan te weinig eco-activiteiten werkbaar te kunnen maken, waardoor ze minder kunnen deelnemen aan de eco-regeling ten op zichte van andere soort boeren (Aequator, 2022). Dit leidt ertoe dat respondenten een lagere mate van deelname kunnen vertonen, omdat ze vinden dat de eco-activiteiten meer gericht zijn op de veeboeren dan op de akkerbouwers. Uit de bevindingen kan gesteld worden dat de procedurele rechtvaardigheid van de eco-regeling laag wordt beoordeeld door de respondenten, waardoor boeren minder positief zijn over deelname aan de eco-regeling.

4.3.2 Politiek vertrouwen

Om te achterhalen of de respondenten politiek vertrouwen ervaren is er gelet op hoe ze de overheidsprestaties van het landbouwbeleid en competenties van de ambtenaren die het beleid maken beoordelen. Als het gaat om de overheidsprestaties is er een duidelijk verschil te zien tussen de oudere respondenten en de jongere respondenten. Over het algemeen hebben de meeste oudere respondenten een negatiever beeld over de overheidsprestaties. De oorzaak is dat ze het landbouwbeleid vanaf het begin hebben meegemaakt. Zo hebben er veel

veranderingen plaatsgevonden, zoals meer regels en minder subsidie. Deze veranderingen zorgen ervoor dat het moeilijker is voor de respondenten om zich aan te passen aan het nieuwe beleid. Ze vinden dat de overheid hun afhankelijk heeft gemaakt van de subsidies met het beleid uit eerdere jaren. Dit zorgt voor nare gevoelens en wekt boosheid op bij de meerderheid van de oudere respondenten. Bij het huidige beleid moeten ze meer werk uitvoeren om hetzelfde bedrag of zelfs minder te ontvangen. Dit beïnvloedt hun politiek vertrouwen op een negatieve manier, omdat ze het gevoel hebben dat de overheid keuzes maakt, waardoor ze erop achteruitgaan. Een oudere respondent bevestigt deze bevinding met bijgevoegde quote:

“Het hele plan van de eco-regeling zie ik echt niet zitten. Dan krijgen we ook nog een keer dat onze GLB-subsidies afgebouwd worden. Dan vraag ik me af, waar zijn we mee bezig.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

De meeste jongere respondenten zijn het ermee eens, maar geven tegelijkertijd aan dat ze begrijpen waarom de overheid deze keuzes maakt. Ze zien het als een kwestie van met de tijd mee gaan. Bij deze respondenten is hun politiek vertrouwen dan ook minder beschadigd. Zo geeft een jonge respondent aan dat hij begrijpt waarom het beleid is opgesteld:

“De overheid is de grootste grondeigenaar en de roep vanuit de samenleving is dat het duurzamer moet dus wat dat betreft snap ik dat er iets tegenover moet staan en ik denk dat het tot nu toe redelijk uitvoerbaar is.” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

Als er wordt gekeken naar de invloed van de beoordeling van de competenties (bekwaamheid, effectiviteit en professionaliteit) van de beleidsmakers zijn de meningen verdeeld. Een deel van de respondenten geeft aan zich hier niet mee bezig te houden. Het maakt ze niet uit wat voor competenties een beleidsmaker heeft, zolang ze maar goed beleid leveren. Het andere deel van de respondenten heeft kritiek op beleidsmakers. Ze vinden dat beleidsmakers niet de juiste competenties hebben om het beleid te ontwikkelen. Hierbij gaat het onder andere om de competenties luisteren en betrokken zijn. De respondenten voelen zich niet gehoord en hebben het gevoel dat een deel van de beleidsmakers niet voldoende betrokken is bij hun werk, waardoor ze vaak niet weten waar ze het over hebben. Dit zorgt ervoor dat ze over onvoldoende of de onjuiste informatie beschikken om het landbouwbeleid te ontwikkelen. Een respondent geeft dit met onderstaande voorbeeld weer:

“Ik hoorde van de week nog een verhaal van mijn vader die zegt. We hadden dus iemand in de B&B; een vrouwtje. We waren in de ochtend aardappelen aan het scheppen en het vrouwtje was naar de schuur gekomen en ze zat te kijken en vragen stellen. Ze zegt ja heb het eigenlijk nog nooit gezien. Dus zegt mijn vader wat voor werk doe je dan? Mag jij eens raden waar zij werkte... Bij RVO! Nou ik schaam me dood, die mensen moeten toch weten waarvoor ze regels en beleid maken?” (Akkerbouwer met een Bed & Breakfast, Zeeland, 2022)

Situaties zoals deze leiden tot minder vertrouwen in de politiek. Het zorgt namelijk voor ontevredenheid onder de respondenten, omdat ze het gevoel krijgen dat de beleidsmakers niet bekwaam zijn om het beleid te ontwikkelen. Beleidsmakers lijken hierbij te veel verwijderd van de realiteit. Desondanks geven de respondenten aan dat het verminderde politiek vertrouwen geen reden is om niet deel te nemen aan de eco-regeling of minder eco-activiteiten uit te voeren. Zowel de jongere als oudere respondenten geven aan dat hun politiek vertrouwen geen invloed heeft op hun bereidheid om deel te nemen aan de eco-regeling. Ongeacht of ze veel of weinig vertrouwen hebben in de overheid, zullen ze kijken of de eco-activiteiten toepasbaar zijn en of er voldoende subsidie tegenover staat. De observaties uit de interviews spreken dit echter tegen. De respondenten die het meest kritisch zijn tegenover de overheid lijken over het algemeen ook het minst bereid om de eco-activiteiten uit te voeren in vergelijking met de respondenten die minder kritisch zijn. Het lijkt erop dat het politiek vertrouwen onbewust invloed heeft op de mate van *compliance* bij de respondenten. Deze bevinding zou kunnen duiden op dat het ervaren van minder politiek vertrouwen een negatieve invloed heeft op de bereidheid om eco-activiteiten uit te voeren.

4.3.3 Invloed van gepercipieerde legitimiteit op *compliance*

De procedurele rechtvaardigheid wordt door de respondenten laag beoordeeld, waardoor het beleid als minder legitiem wordt ervaren. Dit resulteert in een lage deelnamebereidheid. De indicator politiek vertrouwen lijkt onbewust invloed te hebben op de mate van *compliance*. Respondenten geven aan dat het geen invloed heeft, maar uit de observaties blijkt dat de mensen met het minste vertrouwen ook het minste bereidheid vertonen om deel te nemen aan de eco-regeling. Met deze bevinding wordt de theoretische verwachting dat het ervaren van legitiem beleid een positieve invloed heeft op de *compliance* bevestigd. Verder blijkt dat jongere

respondenten meer bereidheid vertonen dan oudere respondenten bij de deelname aan de eco-regeling. De oorzaak is dat ouderen respondenten zich meer moeten aanpassen. Leeftijd wordt hierdoor als factor toegevoegd dat van invloed is op de uitvoering van eco-activiteiten. Deze factor kwam niet voort uit het theoretisch kader.

4.4 Karakteristieken van de boerderij

Om te achterhalen of de karakteristieken van de boerderij van invloed zijn op de *compliance* is gevraagd naar de omvang van het bedrijf, de hoeveelheid medewerkers, productspecialisatie en grondbezit. De theoretische verwachting was dat de karakteristieken direct van invloed zijn op de *compliance*, hierbij kan sprake zijn van zowel een positief als negatief verband (Hansson et al., 2019). De bevindingen bevestigen dat de benoemde karakteristieken van de boerderij van invloed zijn op het gebruik van eco-regelingen van boeren, en daarmee op compliant-gedrag.

Uit de interviews komt naar voren dat de omvang van de boerderij van invloed is op de *compliance* van akkerbouwers. Meerdere respondenten geven aan dat het voor een groot akkerbouwbedrijf moeilijker is om eco-activiteiten uit te voeren dan voor een klein akkerbouwbedrijf. Dit komt doordat het makkelijker is om een verandering te bewerkstelligen op een klein stuk land. Zo kost het veel meer tijd, moeite en geld om een aanpassing aan te brengen op een groot stuk land. Zo beschrijft een respondent dat een groot akkerbouwbedrijf generiek te werk gaat, waardoor aanpassingen veel tijd zouden kosten:

“Daarnaast zijn we erg generiek ingesteld als je wat groter bent ga je niet voor elke cm bijzondere dingen doen. Het moet allemaal klaar zijn, daar hebben we helemaal geen tijd voor in het voorjaar... vooral is het op grotere schaal toepasbaar. Dat is wel belangrijk. Dat is de efficiëntie waar het bij ons een beetje op gebaseerd is van snelheid, slaagkracht kun je daar die eco-regeling in kwijt. Of gaat dit dat proces verlangsamen.”
(Akkerbouwer, Groningen, 2022)

Hierbij komt kijken dat grotere akkerbouwbedrijven vaak medewerkers in dienst hebben. Deze medewerkers moeten zich ook aanpassen aan de veranderingen door de eco-activiteiten. Een respondent geeft hierbij aan dat het momenteel al lastig is om medewerkers taken goed te laten uitvoeren, laat staan als er nieuwe taken bijkomen:

“Als jij een serie jongens aan het werk hebt en die moet je gewoon betalen en vertellen wat ze moeten doen. Dan ben je al blij dat ze doen wat je zegt. Dan ga je niet allemaal dingen zeggen die ze zelf moeten bedenken want dat werkt helemaal niet.” (Akkerbouwer, Groningen, 2022).

Opmerkelijk is dat respondenten met een kleiner akkerbouwbedrijf aan geven niet te kijken naar de grootte van hun boerderij en het aantal medewerkers in dienst als het gaat om de keuze om eco-activiteiten uit te voeren. Aangezien grotere akkerbouwbedrijven hier wel naar kijken, zou het kunnen betekenen dat het voor kleinere akkerbouwbedrijven minder ingewikkeld is om deel te nemen aan de eco-regeling. Immers zijn de omvang en aantal medewerkers geen factoren waar ze naar hoeven te kijken.

Daarnaast blijkt het type grondbezit voor de meerderheid van de respondenten geen rol spelen voor de *compliance*. Het type grondbezit is voor hun geen reden om niet mee te doen met de eco-regeling of minder eco-activiteiten uit te voeren. Dit komt doordat ongeacht of de grond pacht is, waarbij ze dus niet de eigenaar zijn, ze zelf bepalen wat ze met het land doen. Het type grondbezit maakt hierdoor voor hen niet uit bij het uitvoeren van de eco-activiteiten, omdat ze keuzevrijheid hebben. Daarentegen geven 3 van de respondenten aan dat het wel invloed heeft. Zo geeft een respondent aan dat hij meer eco-activiteiten zou uitvoeren op grond dat hij voor langere periode bezit. Dit komt doordat hij het belangrijk vindt om zijn eigendom in goede staat te houden, zodat het langer meegaat. Het uitvoeren van eco-activiteiten op grond dat voor een paar maanden gehuurd wordt is hierbij minder aantrekkelijk:

“Als het je eigen stuk grond is doe je net een stuk extra. En daar is het veel interessanter om je eigen stukje te doen waardoor je grond beter wordt. Maar als wij een land huren voor aardappels dan hebben we het van mei tot en met december en dan heeft het weinig zin om er wat aan te doen” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

Het blijkt dat gehuurde grond dat beschikbaar is voor een bepaalde tijd, de akkerbouwer beperkt in welke activiteiten die kan uitvoeren. Zo hebben ze maar een bepaalde periode om hun gewassen te telen. Een eco-activiteit als rustgewas omvat een periode van 3 jaar, terwijl de gehuurde grond beschikbaar is voor een paar maanden. Deze activiteit valt dan al af.

Ten slotte blijkt voor alle respondenten productspecialisatie invloed te hebben op de mate van *compliance*. Aan de hand van de producten die een akkerbouwer oogst bepaalt hij of zij welke eco-activiteiten daarbij passen. Dit wordt bevestigd door de praktijktoets. Deelnemers zijn over het algemeen niet welwillend bij het veranderen van gewassen en bepalen aan de hand van het gewas welke eco-activiteit uitvoerbaar is (Aequator, 2022). Eco-activiteiten waarbij een akkerbouwer een product moet oogsten die hij of zij normaal gesproken niet oogst worden in de meeste gevallen achterwege gelaten. Dit komt doordat nieuwe gewassen onbekendheid meebrengen. Akkerbouwers zouden zich hierdoor opnieuw moeten specialiseren wat nieuwe investeringen en meer werkzaamheden met zich meebrengt. Maar 4 van de respondenten geven aan te overwegen om nieuwe gewassen te oogsten om te voldoen aan een eco-activiteit. Hierbij is uiteindelijk de hoeveelheid subsidie die verkregen kan worden doorslaggevend. Onderstaande quote ondersteunt deze gedachtegang:

“Bijvoorbeeld [het telen] van eiwitgewassen in plaats van graangewassen, zie ik wel kansen in. Alleen is er geen verdienmodel in eiwitgewassen. Het ontwikkelt zich ook niet. Als daar eerst zoveel jaren overheidssubsidie op zou zitten en we leren om het te telen dan gaan we het doen.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

4.4.1 Invloed van boerderij karakteristieken op *compliance*

De bevinding bevestigt de theoretische verwachting dat de omvang van het bedrijf, hoeveelheid medewerkers, productspecialisatie en grondbezit van invloed zijn op de mate van *compliance*. Bij de omvang van het bedrijf zijn het de grote akkerbouwbedrijven met meer werknemers die belemmerd worden bij hun deelname, wat een negatieve invloed heeft op de bereidheid. Daarnaast is het makkelijker om deel te nemen als de grond eigendom is van de akkerbouwer of als er sprake is van pacht, omdat er zelf bepaald kan worden wat er met de grond gebeurt. Grond dat voor een aantal maanden gehuurd wordt zorgt ervoor dat een deel van de eco-activiteiten niet uitvoerbaar zijn, waardoor de mate van deelname daalt. Tot slot bepalen de gewassen die een akkerbouwer verbouwt welke eco-activiteiten uitvoerbaar zijn en daarmee de mate van deelname aan de eco-regeling. Respondenten overwegen nauwelijks om andere gewassen te telen, tenzij er voldoende subsidie tegenover staat.

4.6 Intentie

De intentie van de akkerbouwers is achterhaald aan de hand van de drie factoren gedragsovertuiging, normatieve opvatting en waargenomen gedragscontrole (Ajzen, 1991; Kim & Kim, 2017). De gedragsovertuiging is de houding die persoon heeft ten opzichte van een bepaald gedrag. De persoon zoekt in deze situatie uit wat de verwachte uitkomst is van het vertonen van een bepaald gedrag. De normatieve opvatting verwijst naar de sociale druk die een persoon ervaart, hierbij gaat het om hoe de samenleving het gedrag zou beoordelen. De waargenomen gedragscontrole duidt op de mate dat een persoon gelooft dat het gedrag makkelijk uitvoerbaar is. De bevindingen worden per factor besproken waarna een oordeel gevormd wordt over de invloed van intentie op de mate van *compliance*. Uit de resultaten blijkt dat de intentie bepalend is voor de keuze om deel te nemen aan de eco-regeling, wat overeenkomt met de theoretische verwachting.

4.7 Gedragsovertuiging

De factor gedragsovertuiging is bevraagd aan de hand van de indicatoren waargenomen bruikbaarheid, wat duidt op de mate waarin het vertonen van een bepaald gedrag voordelen biedt ten opzichte van de huidige situatie. Waargenomen compatibiliteit verwijst naar of het gedrag past bij de huidige situatie van een persoon. En tot slotte waargenomen gebruiksgemak wat duidt op hoe makkelijk of moeilijk het is om bepaald gedrag te begrijpen, leren en gebruiken. Uit de resultaten blijkt dat de gedragsovertuiging van invloed is op de intentie. Dit wordt door alle indicatoren bevestigd.

4.7.1 Waargenomen bruikbaarheid

Uit de indicator waargenomen bruikbaarheid blijkt dat alle bevraagde akkerbouwers als het gaat om de eco-regeling een afweging maken van de situatie. Dit doen ze door de voor- en nadelen van het uitvoeren van een activiteit met elkaar te vergelijken. Indien de voordelen van eco-activiteit opwegen tegen de nadelen, ervaart de respondent een positieve invloed op de intentie. Het verwachte resultaat bepaalt of de akkerbouwer de intentie heeft om een eco-activiteit uit te voeren. De meeste respondenten zijn op zoek naar eco-activiteiten die de huidige situatie beter maken of niet verslechteren. Hierbij gaat het voornamelijk om de vraag of de economische voordelen opwegen tegen de hoeveelheid werk. Een quote die deze bevinding illustreert is de volgende:

“Dat blijft de financiële tegemoetkoming. Dan is het toch een afweging. Als je denkt van ik heb er geen zin in want ik moet veel aan mijn bedrijfsvoering aanpassen en de tegemoetkoming die je daarvoor krijgt is veel te klein. Dan zeg je: ja dan stoppen we ermee.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

De respondent maakt een afweging en geeft aan geen intentie te hebben om een activiteit uit te voeren als het blijkt dat er veel aanpassingen verricht moeten worden tegenover een lage subsidie. Deze bevinding komt overeen met de literatuur die stelt dat het ervaren van een lage mate van bruikbaarheid een negatieve invloed heeft op de gedragsovertuiging. Daarnaast komt het overeen met de resultaten uit de praktijktoets. Deelnemers geven aan niet deel te kunnen nemen als er te veel veranderd moet worden aan de bedrijfsvoering, omdat het te veel werk en geld kost (Aequator, 2022). De financiële compensatie blijkt het belangrijkste voordeel tijdens het maken van een afweging. Akkerbouwers vinden het van belang dat ze beloond worden in geld voor het uitvoeren van de eco-activiteiten. Het is werk waarbij voldoende verdiend moet worden om van te leven. De voordelen voor het klimaat die erbij komen kijken zijn mooi meegenomen. Zo begrijpt de meerderheid van de respondenten dat het noodzakelijk is om te verduurzamen en hebben ze ook de intentie om dat te doen zolang er voldoende compensatie tegenover staat. Een andere quote die deze bevinding ondersteunt is:

“Het belangrijkste vind ik dat ik mijn brood kan verdienen. We willen best wel meewerken met alles. We zijn ook bereid om te planten en akkerbouwranden aan te leggen. Dat we zoveel procent moeten inleveren voor de natuur zijn we daar best wel bereid voor, maar er moet wel iets tegenover staan. Dat vind ik wel het belangrijkste doel. Er kan veel geroepen worden maar er moet ook veel ondersteund worden.” (Akkerbouwer, Groningen, 2022)

Bovendien benoemt een respondent dat hij vanuit de markt moet voldoen aan bepaalde eisen om zijn producten te verkopen in de supermarkt, zoals een aantal certificaten die duurzaamheid verzekeren. De certificaten hebben overlapping met de eisen van de overheid, maar zijn net weer anders. Dit speelt mee bij de afweging om deel te nemen. Zo komt er meer werk bij kijken waardoor de deelnamebereidheid negatief beïnvloed wordt. De bijgevoegde quote ondersteunt dit standpunt:

“Maar die consumptieaardappelen daar hebben we een global gap certificaat, planet proof, en beter voor AH-certificaat voor nodig en dat werkt allemaal vergelijkbaar alleen het is net even anders. Dan komt dit er ook weer bij dan zijn het nog meer regels het wordt best wel geregeld allemaal.” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

4.7.2 Waargenomen compatibiliteit

De tweede indicator waargenomen compatibiliteit blijkt naast de waargenomen bruikbaarheid de grootste rol te spelen bij de intentie om eco-activiteiten uit te voeren. Alle respondenten geven aan dat ze controleren of de eco-activiteit past binnen de huidige bedrijfsvoering. Dit doen ze door na te gaan of het een activiteit is die ze momenteel al uitvoeren. Eco-activiteiten die respondenten op dit moment al verrichten geven respondenten de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling. Het is namelijk al onderdeel van de bedrijfsvoering. Respondenten verrichten deze activiteiten, omdat ze duurzaamheid belangrijk vinden. Duurzaamheid betekent in hun geval dat ze nog lang boer kunnen zijn. Daarnaast betekent het ook het overdragen van het bedrijf aan hun kinderen. De respondenten zijn positief over het feit dat ze een financiële tegemoetkoming krijgen voor activiteiten die ze al verrichten. Het uitvoeren van eco-activiteiten sluit hiermee aan bij de denkwijze van de akkerbouwer, er is sprake van een intrinsieke motivatie om te verduurzamen. Een respondent beschrijft het als volgt:

“Voor de rest proberen we zo duurzaam mogelijk te boeren omdat je over 10 tot 50 jaar nog steeds boer wilt zijn en dan moet je nog steeds zuinig zijn op je grond.”
(Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

Deze bevinding toont aan dat naast de financiële compensatie de compatibiliteit van de eco-regeling belangrijk is, omdat akkerbouwers de intentie krijgen om deel te nemen aan de eco-regeling als het overeenkomt met hun eigen werkwijzen. Ze zien hierdoor het nut in van de regeling en zijn tevreden met de financiële compensatie van de overheid. In het geval dat een respondent de eco-activiteit nog niet uitvoert, checken ze of de eco-activiteit uitgevoerd kan worden met de huidige werkmiddelen. Op het moment dat een akkerbouwer vindt dat de eco-activiteit met de huidige werkmiddelen is in te passen in de bedrijfsvoering en voldoende subsidie oplevert, krijgen ze de intentie om de eco-activiteit te gaan uitvoeren. Eco-activiteiten die niet passen binnen de bedrijfsvoering worden door de meerderheid van de respondenten niet overwogen. Een klein deel van de respondenten geeft aan het wel te overwegen als de subsidie

hoog genoeg is. De subsidie moet in dat geval opwegen tegen de gemaakte kosten. Kortom tonen respondenten waarvan hun werkwijze overeenkomen met de eco-regeling meer bereidheid om deel te nemen aan de eco-regeling. Ook de praktijktoets constateert deze bevinding. Boeren die op dit moment al geïnvesteerd hebben in het verduurzamen kunnen meer voldoen aan de eco-regeling dan boeren die dat nog niet hebben. Dit zal leiden tot grote verschillen in de mate van deelname (Aequator, 2022). De theoretische verwachting was dat akkerbouwers de intentie krijgen om de eco-activiteit uit te voeren als de activiteit bij hun werkwijze past. Deze verwachting is juist maar niet volledig. In de praktijk blijkt dat er ten eerste voldoende financiële compensatie moet zijn en vervolgens wordt er gekeken naar welke eco-activiteiten passen binnen het bedrijf. Deze combinatie is het belangrijkste voor de intentie om deel te nemen.

4.7.3 Waargenomen gebruiksgemak

Uit de derde indicator voor gedragsovertuiging namelijk het waargenomen gebruiksgemak blijkt dat alle respondenten onderzoeken hoe makkelijk of moeilijk het is om een eco-activiteit uit te voeren. Eco-activiteiten waar nog relatief weinig over bekend is ervaren akkerbouwers als lastig om uit te voeren. Het gebruiksgemak wordt in zo'n situatie als negatief ervaren wat ook weer een negatieve invloed heeft op de intentie. De informatie die nog volgt vanuit de overheid zal voor deze respondenten bepalend zijn voor hun intentie. Daarnaast zijn bepaalde eco-activiteiten niet voor alle akkerbouwers makkelijk uit te voeren. Dit komt door het gebied waar een akkerbouwer gevestigd is. Meerdere respondenten geven aan dat een gebiedsgerichte aanpak zou helpen bij het verhogen van de deelname bij de eco-regeling. Zo ook de volgende respondent:

“Ik vind wel dat ze het iets gebiedsgerichter zouden kunnen aanpakken, want bijvoorbeeld houtige elementen ja in Drenthe zitten percelen al vaak langs houtige elementen. Dan is het makkelijk om daar een bos langs te planten maar hier is het een weide omgeving waar af en toe een windmolen staat. Verder is het helemaal niet handig als je her en der bomen gaat neerzetten want dat is niet waarvoor dit gebied is ingericht. Er is juist over nagedacht van we gaan het hier zo verkavelen want we kunnen zo efficiënt gaan werken.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

De respondent geeft aan dat de eco-activiteit houtig element niet makkelijk is om uit te voeren in het gebied waar hij werkzaam is, maar bijvoorbeeld wel in een ander gebied. Een gebiedsgerichte aanpak zorgt ervoor dat iedereen in dezelfde mate kan deelnemen, omdat de eco-activiteiten bepaald zijn aan de hand van het soort gebied. Een andere respondent geeft aan dat het voelt alsof alle boeren over één kant worden geschoren en dat een gebiedsgerichte aanpak de enige optie is dat zou helpen voor een hogere deelname. Op deze wijze is het uitvoerbaar voor iedereen. Het zijn voornamelijk de respondenten die gevestigd zijn in een poldergebied die behoefte hebben aan een gebiedsgerichte aanpak: zij ervaren de meeste belemmeringen bij de uniforme lijst van eco-activiteiten. Deze respondenten voelen zich benadeeld en gefrustreerd. Dit standpunt komt ook naar voren uit de tweede praktijktoets. Hieruit blijkt dat deelnemers uit de Noordoostpolder of het Oldambt door het soort landbouwgebied minder punten kunnen scoren op de doelen landschap en biodiversiteit, waardoor het moeilijker is om aan de instapeis te voldoen (Aequator, 2022). De theoretische verwachting dat de waargenomen gebruiksgemak invloed heeft op de intentie wordt hiermee bevestigd. De empirische realiteit laat daarbij zien dat regionaal maatwerk onmisbaar is voor het realiseren van gebruiksgemak.

4.8 Normatieve opvatting

De factor normatieve opvatting is bevraagd aan de hand van de indicatoren media invloed, voorlichtingsdiensten en sociale invloed. Media invloed gaat hierbij om tv, krant en sociale media. Voorlichtingsdiensten betreffen de kanalen van de overheid om boeren te informeren over de eco-regeling. En tot slot focust sociale invloed op de sociale contacten van de respondent. Uit de resultaten blijkt dat de normatieve opvatting invloed heeft op de intentie van de respondenten. Dit komt door contact met de medeboer en informatievoorziening van de overheid en organisaties. De media invloed lijkt in het geval van de respondenten amper een rol te spelen, wat niet overeenkomt met de theorie.

4.8.1 Media invloed

Uit de interviews blijkt dat de respondenten zich weinig aan trekken van de media. Alleen 1 respondent geeft aan wel beïnvloed te worden door de media. Hij ervaart sociale druk door het imago van de boer dat gecreëerd is door de media. Via een organisatie probeert hij zich in te zetten om het imago van de boeren te verbeteren. De sociale druk zorgt ervoor dat hij wil laten zien dat boeren duurzamer zijn dan mensen denken. De overige respondenten geven aan niet

beïnvloed te worden door wat er op tv, de krant en sociale media wordt weergegeven. De akkerbouwers zijn zich ervan bewust dat verduurzaming steeds vaker in de media besproken wordt. Dit heeft volgens de respondenten echter geen invloed op de keuzes die ze maken met betrekking tot de eco-regeling. Een quote die deze bevinding weergeeft is:

“Op mijn keuzes heeft het geen invloed. Ik ben nogal nuchter, ik zie vanuit mijn werk veel voorbijkomen waarvan ik denk dat werkt wel en dat niet. Als ze dan iets in de media schrijven heb ik daar vaak mijn eigen mening over. Waar heb je het over, zoals die strokenteelt van waarom zet je het [in de eco-regeling] erin als het nog niet bewezen is. Er zijn nog geen harde cijfers dan vind ik dat jammer. Dan ben ik altijd van het zal wel, laat ze maar kletsen.” (Akkerbouwer, Zeeland, 2022)

Deze respondent geeft aan zich weinig van de media aan de trekken omdat ze door ervaring weet hoe alles in elkaar zit. Een punt dat ze als voorbeeld noemt is de eco-activiteit strokenteelt. Ze vindt dat de media de positieve effecten van strokenteelt promoot. Echter zijn deze effecten volgens haar niet bewezen. Goed om op te merken is dat meerdere respondenten zich uitspreken tegen deze activiteit. Ze vinden het onjuist dat de eco-activiteit in de lijst staat. Respondenten die het zelf geprobeerd hebben geven aan dat het niet efficiënt werkt en veel geld kost. Desondanks promoot de media en de overheid deze activiteit, wat door respondenten als tegenstrijdig wordt ervaren. De bevinding komt dus op 1 respondent na niet overeen met de theoretische verwachting dat media invloed heeft op de intentie. Tegelijkertijd is het belangrijk om op te merken dat het wellicht ook moeilijk is om toe te geven dat de media invloed heeft op gedragskeuze, en dat boeren daarom een dergelijke invloed ontkennen.

4.8.2 Voorlichtingsdiensten

De voorlichtingsdiensten blijken een grote rol te spelen in de intentie om een eco-activiteit uit te voeren. Hierbij gaat het om de informatievoorziening van de overheid en informatie vanuit organisaties waar respondenten lid van zijn. De meeste respondenten ervaren de informatievoorziening van de overheid als negatief. Dit komt doordat de informatie vertraagd is of onvolledig. Respondenten weten hierdoor niet waar ze aan toe zijn, terwijl ze aangeven dat het belangrijk is dat ze rond deze periode weten hoe de regeling eruit gaat zijn. Zo maken akkerbouwers gebruik van een bouwplan waarin maanden van tevoren wordt bepaald hoe hun stuk grond gebruikt gaat worden. Deelnemers van de praktijktoets kaarten dit ook aan. Zo wordt het bouwplan vaak in de zomer ontwikkeld terwijl de definitieve regeling op dat moment nog

niet bekend is (Aequator, 2022). De vertraagde informatievoorziening zorgt ervoor dat de respondenten niet weten hoe ze het beste hun bouwplan kunnen inrichten. Ze zijn bang dat de informatie vanuit de overheid zal veranderen met negatieve gevolgen voor het bouwplan van dien. Dit wordt bevestigd door het onderstaande citaat:

“Hoe later zij ermee komen hoe erger, want bij een bouwplan wordt nu al nagedacht over wat er volgend jaar waar komt te staan. Als je dat dan moet gaan aanpassen dan loop je ook tegen van alles en nog wat.” (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

Deze onzekerheid die de informatievoorziening meebrengt, beïnvloedt de intentie op een negatieve manier, waardoor akkerbouwers minder snel overwegen om een eco-activiteit uit te voeren. De respondenten die de webinars hebben gekeken geven aan dat het averechts werkt. De overheid probeert de boeren door middel van webinars te informeren zodat boeren deelnemen aan de regeling. Dit wordt volgens respondenten niet bereikt, omdat de organisatoren van de webinars geen antwoord kunnen geven op alle vragen van de boeren. Respondenten gaan hierdoor twijfelen aan de werking van de regeling, wat nogmaals tot onzekerheid leidt. Ook wachten respondenten op de stimulatietool. Deze tool zorgt ervoor dat respondenten een idee krijgen van hoeveel subsidie ze ontvangen bij het uitvoeren van eco-activiteiten. De vertraging van de publicatie van de stimulatietool is voor respondenten belemmerend, aangezien ze door middel van de tool meer inzicht krijgen in de regeling en hierdoor weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast missen meerdere respondenten fysieke bijeenkomsten en geven ze aan dat de boodschap minder goed aankomt als het online is. Ze hebben behoefte aan een fysieke bijeenkomsten: *“Ik wil een informatieavond op locatie, face to face. Met de mensen van RVO die het beleid gemaakt hebben.”* (Akkerbouwer, Flevoland, 2022)

Ook geven enkele respondenten aan de website van de RVO onoverzichtelijk te vinden, wat ze belemmert in het verkrijgen van informatie. Wanneer respondenten de website als onoverzichtelijk ervaren, hebben ze minder zin om er tijd aan te besteden. Respondenten vinden het hierdoor fijner om de informatie te krijgen van de organisaties waarvan ze lid zijn:

“De meeste informatie die je krijgt is via de organisaties en over het algemeen staat RVO bij de meeste boeren niet hoog aangeschreven als informatiebron” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

De theoretische verwachting dat voorlichtingsdiensten invloed hebben op de intentie om deel te nemen aan een eco-regeling wordt bevestigd met de bevindingen. De gebrekkige en te late informatievoorziening van de overheid heeft een negatief effect op de intentie van akkerbouwers om eco-activiteiten uit te voeren, omdat ze niet weten waar ze aan toe zijn. De voorlichtingsdiensten van organisaties waar respondenten lid van zijn worden daarentegen als positief ervaren.

4.8.3 Sociale invloed

De sociale invloed is net als de voorlichtingsdiensten belangrijk voor de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling. De ervaring is dat de akkerbouwers worden beïnvloed door medeboeren. Zo hechten ze veel waarde aan wat andere akkerbouwers zeggen over de eco-activiteiten. Onderling worden namelijk positieve en negatieve ervaringen gedeeld. In het geval dat er een positieve ervaring wordt gedeeld over een eco-activiteit krijgt de respondent ook de intentie om de eco-activiteit te gaan uit voeren. De ervaring van de medeboer wordt als voorbeeld gezien dat de eco-activiteit werkt en uitvoerbaar is. Zo geeft een akkerbouwer aan:

“We zijn op een of andere manier toch een stel schapen die achter elkaar aan lopen. Als de een over de hek is dan komt de rest erachter aan. Ik denk wel dat als iemand zegt van ik heb positieve ervaringen of bij mij gaat het wel goed dat je ze toch wel aan het denken hebt. Misschien kan ik dat ook wel op mijn manier. Ik denk dat we eerder wat aannemen van een collega dan een ambtenaar.” (Akkerbouwer, Zeeland, 2022)

De respondent geeft aan dat ze eerder iets aannemen van een collega dan een ambtenaar. Andere respondenten zijn het hier ook mee eens. De sociale invloed omvat namelijk het directe contact van de boer met een medeboer. Zo trekken ze zich minder aan van de medeboeren die door de RVO gebruikt worden om te illustreren dat de eco-activiteiten goed uitvoerbaar zijn. Het is belangrijk dat ze de medeboer persoonlijk kennen om het geloofwaardig te maken. Twee respondenten beschrijven het als volgt:

“Ik denk met name de informatie die je van collega’s krijgt en samen mee uitwisselt dat je daar het meeste door beïnvloed kan worden.” (Akkerbouwer, Noord-Brabant, 2022)

“Dat gebeurt al heel veel bij reclamebladen en daar heb je geen band mee. Maar als het bijvoorbeeld je buurman is of iemand anders die je veel spreekt ja die vertrouw je meer. Zelfde als RVO het naar buiten brengt in mijn ogen is het van wc-eend adviseert wc-eend. Het is misschien niet zo bedoeld maar het komt dan wel bij veel zo over.” (Akkerbouwer, Noord-Holland, 2022)

Ondanks dat de RVO met boeren probeert te laten zien dat de eco-regeling werkt, wordt het als ongeloofwaardig gezien. Respondenten luisteren naar de ervaringen van de boeren in hun eigen omgeving. De theoretische verwachting was dat de sociale contacten invloed hebben op de intentie om aan de eco-regeling deel te nemen. In het geval van de eco-regeling blijkt het contact met de mede-boeren die de akkerbouwers persoonlijk kennen cruciaal te zijn voor de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling, hierbij gaat het dus niet om alle sociale contacten.

4.9 Waargenomen gedragscontrole

De laatste factor voor de intentie is de waargenomen gedragscontrole. De factor wordt in de interviews besproken door te vragen naar de indicatoren zelfeffectiviteit en faciliterende voorwaarden. Zelfeffectiviteit is het zelfvertrouwen die een akkerbouwer bezit als het gaat om het uitvoeren van de eco-regeling. De faciliterende voorwaarden zijn tijd, geld en technologie die nodig zijn om een eco-activiteit uit te voeren. De indicatoren worden in één stuk besproken, omdat ze overlapping hebben. Uit de bevindingen blijkt dat de waargenomen gedragscontrole van de akkerbouwers invloed heeft op de intentie. Dit wordt aangetoond door beide indicatoren.

4.9.1 Faciliterende voorwaarden en zelfeffectiviteit

De faciliterende voorwaarden zijn belangrijk voor de intentie van de respondenten. Respondenten die beschikken over faciliterende voorwaarden zoals de juiste machines en middelen om een eco-activiteit uit voeren hebben eerder de intentie om een eco-activiteit uit te voeren dan respondenten die daar niet over beschikken. Ze geven hierbij aan dat faciliterende voorwaarden zoals het hebben van de juiste machines het makkelijker maken om deel te nemen aan de eco-regeling, omdat ze geen nieuwe investeringen hoeven te doen. Het kopen van nieuwe machines kost veel geld. Ook duurt het lang voordat de investering is terugverdiend. Een deel

van de respondenten zijn terughoudend met het doen van investeringen aangezien het beleid voor vijf jaar geldt en kan veranderen. In het geval dat het beleid na vijf jaar compleet verandert en de nieuwe investeringen niet meer bruikbaar zijn, leidt dit tot verlies. Dit is een risico dat de meerderheid van de respondenten niet willen nemen, hierdoor is het voor de deelname belangrijk dat ze op dit moment al over de juiste faciliterende voorwaarden beschikken. Naast de juiste middelen geven respondenten aan dat de hoeveelheid tijd en geld dat ze kwijt zijn aan de eco-activiteit invloed heeft op hun intentie. Ze zullen de hoeveelheid werk en kosten vergelijken met de verwachte subsidie en aan de hand hiervan bepalen of ze deelnemen aan de eco-regeling. In het geval dat ze meer tijd en geld kwijt zijn dan de eco-activiteit oplevert zullen ze niet de intentie hebben om de activiteit uit te voeren. Een respondent beschrijft het als volgt:

“Je zal het natuurlijk wel eerst moeten voorschieten, je steekt je tijd erin. Uiteindelijk zou dat een keer terug moeten komen. Als je voor een baas werkt ga je ook niet hele dag voor niks werken. Kijk het mag best tijd en geld kosten daar zijn we niet schrikachtig voor, maar er moet wel iets tegenover staan.” (Akkerbouwer, Zeeland, 2022)

Respondenten die over de juiste faciliterende voorwaarden beschikken blijken meer zelfeffectiviteit te hebben. Ze hebben vertrouwen in dat ze de eco-activiteiten adequaat zullen uitvoeren, omdat ze de middelen hebben om het te doen. Respondenten die over geen of niet voldoende faciliterende middelen beschikken hebben minder zelfvertrouwen als het gaat om de eco-activiteiten. Dit komt doordat ze meer werk moeten verrichten of hoge investeringen moeten doen om te kunnen deelnemen. Zo werd bij de praktijktoets beargumenteerd dat een toekomstperspectief van tien à twintig jaar vanuit de overheid noodzakelijk is voor de keuze om te investeren, omdat er gewerkt wordt met meerjarige bedrijfsplannen (Aequator, 2022). Respondenten die veel moeten investeren ervaren minder de intentie om deel te nemen omdat ze niet weten of hun investeringen terugverdiend worden. Tot slot zitten respondenten niet te wachten op meer administratieve lasten en vragen ze zich af hoe de overheid dit gaat controleren. Op dit moment is het voor de respondenten namelijk niet duidelijk wat de administratieve lasten zullen zijn en hoe de controle eruit gaat zien. Desondanks verwachten de respondenten dat het een rol zal spelen in hun keuze om deel te nemen aan de eco-regeling. De bevindingen ondersteunen de theoretische verwachting dat de waargenomen gedragscontrole invloed heeft op de intentie. Het beschikken over de juiste middelen en machines zorgt ervoor dat respondenten minder investeringen hoeven te maken. Daarnaast krijgen ze meer vertrouwen

in dat ze een eco-activiteit accuraat kunnen uitvoeren. Dit leidt tot de intentie om deel nemen aan de eco-regeling. De bijkomende administratieve lasten zorgen voor een negatieve gedragscontrole en leiden tot minder deelnamebereidheid.

4.10 Invloed van intentie op *compliance*

De intentie wordt zoals de theorie suggereerde gevormd aan de hand van de factoren waargenomen gedragsovertuiging, waargenomen compatibiliteit en waargenomen gedragscontrole. De factoren bepalen de intentie van de respondenten en hierdoor indirect of ze *compliance* gaan vertonen, wat overeenkomt met de theoretische verwachting. De intentie die een respondent heeft is doorslaggevend voor de *compliance*. Respondenten die de intentie hebben om eco-activiteiten uit te voeren geven aan zich te verdiepen in de eco-regeling. Deze respondenten zijn bereid om deel te nemen en verwachten hiermee compliant-gedrag te gaan vertonen. Respondenten die geen intentie hebben om de eco-activiteiten te gaan uitvoeren hebben minder interesse in de eco-regeling en vertonen een lage bereidheid om deel te nemen.

Hoofdstuk 5: conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek besproken aan de hand van de resultaten. De resultaten zijn verkregen door middel van 15 interviews met akkerbouwers en een akkerbouwadviseur. Daarnaast zijn de resultaten aangevuld met de bevindingen uit de tweede praktijktoets. Allereerst wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag. Vervolgens wordt aan de hand van de resultaten een aanbeveling gedaan voor het ministerie van LNV. Deze aanbeveling biedt ondersteuning bij de implementatie van de eco-regeling. Daarnaast kan het benut worden voor de implementatie van toekomstig beleid. Ter afsluiting wordt kritisch gereflecteerd op het onderzoek.

5.1 Conclusies

Het doel van dit onderzoek was om theorie te construeren over de factoren die van invloed zijn op de *compliance* van akkerbouwers met betrekking tot eco-activiteiten. De volgende onderzoeksvraag is daartoe gebruikt:

Welke factoren zijn er van invloed op de compliance van de akkerbouwer met betrekking tot de uitvoering van eco-activiteiten binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en hoe kan het Ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit daar het beste lering uittrekken voor haar toekomstig beleid?

In het geval van de eco-regeling betekent *compliance* dat een boer deelneemt aan de eco-regeling en eco-activiteiten uitvoert. Allereerst wordt teruggeblikt op de opgestelde theoretische verwachtingen. De eerste verwachting was dat het ervaren van een legitieme overheid en beleid een positieve invloed heeft op de mate van de deelname van boeren aan de eco-regeling. De eco-regeling wordt – als het gaat om de indicator procedurele rechtvaardigheid – door de meerderheid van de respondenten laag beoordeeld. Dit komt door gebrek aan transparantie bij de communicatie over de eco-regeling. Daarnaast wordt het beleid door akkerbouwers als niet neutraal ervaren omdat ze zich benadeeld voelen ten op zichte van andere soort boeren. De rol van de tweede indicator van legitimiteit – namelijk het politiek vertrouwen - wordt voor deze casus genuanceerd. Respondenten vinden zelf dat de mate waarin zij vertrouwen hebben in de politiek, niet per se van invloed is op hun keuze om deel te nemen aan de eco-regeling. Desondanks blijkt uit de observaties dat respondenten met minder politiek vertrouwen geneigd zijn om minder eco-activiteiten uit te voeren. Dit zou kunnen duiden op een onbewuste invloed.

Tot slot blijkt uit de bevindingen dat de mate van deelname aan de eco-regeling hoger zou zijn als er door de overheid gewerkt wordt aan het verbeteren van de procedurele rechtvaardigheid. Dit zorgt ervoor dat het beleid als legitiem ervaren wordt. De verwachting dat legitimiteit een positieve invloed heeft op de *compliance* wordt door deze resultaten bevestigd. De verwachting dat het politiek vertrouwen daar een grote rol in speelt wordt genuanceerd, het gaat met name om de procedurele rechtvaardigheid.

De tweede verwachting was dat de karakteristieken van de boerderij, waaronder de omvang van het bedrijf, hoeveelheid medewerkers, productspecialisatie en grondbezit van invloed zijn op de mate van *compliance*, hierbij kan sprake zijn van zowel een positieve als negatieve relatie. De resultaten tonen aan dat de verwachting juist is. Een grootte omvang en veel werknemers belemmeren de uitvoering van eco-activiteiten. Dit komt doordat het moeilijker is om een groot stuk grond aan te passen dan een klein stuk grond. Daarbij komt kijken dat werknemers over voldoende ervaring moeten beschikken om de veranderingen te bewerkstelligen. De productspecialisatie bepaalt welke eco-activiteiten worden uitgekozen. In het geval dat de productspecialisatie niet overeenkomt met de eco-activiteiten, daalt de bereidheid om deel te nemen omdat het bedrijfsplan hierdoor veranderd moet worden. De invloed van het type grondbezit (eigendom, pacht, of huur van korte duur) lijkt minder van belang voor de keuze van deelname aan de eco-regeling. Enkel huur voor korte duur belemmert de deelname aan de eco-regeling. De oorzaak is dat bepaalde eco-activiteiten voor een lange periode uitgevoerd moeten worden, wat met huur voor korte duur niet mogelijk is. De verwachting dat de karakteristieken van de boerderij van invloed zijn worden voor de factoren de omvang van de boerderij, aantal werknemers en productspecialisatie bevestigd en voor het type grondbezit genuanceerd. De kenmerken van de boerderij kunnen niet of moeilijk veranderd worden waardoor ze een grote invloed hebben op de keuze voor deelnemen aan de eco-regeling. Hierbij is het voor grotere bedrijven met veel medewerkers moeilijker om deel te nemen dan voor kleinere bedrijven. Daarbij bepalen de gewassen welke eco-activiteiten passend zijn en hiermee in welke mate deelgenomen kan worden. Tot slot is het type grondbezit alleen negatief van invloed op de deelname als het gaat om grond dat gehuurd wordt voor een aantal maanden.

De derde verwachting was dat de factoren gedragsovertuiging, normatieve opvattingen en gedragscontrole indirect via de intentie van invloed zijn op de deelname aan de eco-regeling door boeren. Ook deze verwachting wordt bevestigd door de resultaten. De gedragsovertuiging

is de belangrijkste factor voor de vorming van de intentie. Dit uit zich in respondenten die eerst een kosten-batenanalyse maken voor de keuze van deelname. Onvoldoende subsidie zorgt ervoor dat er geen intentie is om deel te nemen aan de eco-regeling. Daarnaast is het zeer belangrijk of de eco-activiteit past binnen de huidige bedrijfsvoering en of de boer over de juiste middelen en machines beschikt. Eco-activiteiten die hieraan voldoen zorgen voor een hogere deelnamebereidheid. Bovendien wordt er door akkerbouwers gekeken hoe uitvoerbaar de eco-activiteiten zijn. Het gebruiksgemak wordt onder andere bepaald door het gebied waar een akkerbouwer gevestigd is. Akkerbouwers die zich in een gebied bevinden waarbij minder activiteiten uitvoerbaar zijn kunnen in mindere mate deelnemen aan de eco-regeling en zodoende minder compliant-gedrag vertonen. De resultaten bevestigen dat de houding die een akkerbouwer heeft tegenover de eco-regeling (gedragsovertuiging) en mate van uitvoerbaarheid (gedragscontrole) invloed hebben op de intentie om deel te nemen aan de eco-regeling. Hierbij is de houding van akkerbouwers die een hoge mate van compatibiliteit en subsidie verwachten positief, waardoor ze meer bereidheid vertonen. Akkerbouwers die de uitvoerbaarheid van de eco-activiteit laag inschatten hebben een negatieve kijk op de eco-regeling en vertonen minder bereidheid om deel te nemen. De factor normatieve opvatting van de akkerbouwers wordt gevormd door de contacten met medeboeren uit de omgeving. Belangrijk is dat het niet gaat om alle sociale contacten zoals de theorie suggereerde, maar specifiek de medeboer. Akkerbouwers luisteren naar de ervaringen van andere akkerbouwers. Verder hebben de voorlichtingsdiensten een grote rol in de vorming van de normatieve opvatting. De voorlichtingsdiensten van de overheid worden door akkerbouwers negatief beoordeeld, waardoor de voorlichtingsdiensten van boerenorganisaties voornamelijk gebruikt worden voor de informatievoorziening. Nadat besloten is om deel te nemen aan de eco-regeling is de normatieve opvatting bepalend voor de keuze om veel of weinig eco-activiteiten uit te voeren.

Tot slot is de vierde verwachting dat het hebben van de intentie om eco-activiteiten uit te voeren een positieve invloed heeft op de *compliance*, ofwel de deelname aan de eco-regeling. Uit de resultaten blijkt dat de intentie bepalend is voor de bereidheid om deel te nemen aan de eco-regeling. Respondenten die de intentie hebben om de eco-activiteit uit te voeren steken tijd en energie in het uitzoeken van welke eco-activiteiten ze gaan uitvoeren. Respondenten die geen intentie hebben om deel te nemen geven aan de eco-activiteiten niet te overwegen, tenzij er drastische veranderingen plaatsvinden. Hiermee wordt bevestigd dat het hebben van de intentie om eco-activiteiten uit te voeren een positieve invloed heeft op de *compliance*.

Een factor die in eerste instantie niet is onderzocht, maar wel van invloed blijkt te zijn is de leeftijd van de respondenten. Dit komt doordat oudere akkerbouwers het landbouwbeleid vanaf het begin hebben meegemaakt, waardoor het moeilijker is om aan te passen aan het nieuwe beleid. Jongere respondenten moeten nog lang boer zijn, waardoor ze meer bereid zijn om aan te passen en hun deelnamebereidheid over het algemeen hoger is.

Concluderend blijkt uit de praktijk dat de financiële compensatie de belangrijkste factor is om deel te nemen aan de eco-regeling. Akkerbouwers zoeken allereerst uit hoeveel geld de eco-regeling zal opleveren. In het geval dat de eco-regeling voldoende oplevert, verdiepen ze zich in welke eco-activiteiten uit te voeren zijn. Doorslaggevend hiervoor is de mate dat de eco-activiteiten passen bij de huidige bedrijfsvoering en het gevestigde gebied. Akkerbouwers zijn op zoek naar de eco-activiteiten waarbij zo min mogelijk veranderd hoeft te worden aan de bedrijfsvoering. De overige onderzochte factoren bepalen hoeveel eco-activiteiten uitgevoerd worden. Hierbij gaat het om akkerbouwers die hun bedrijven in stand willen houden voor de bedrijfsovername. Maar ook jonge akkerbouwers die nog lang boer willen zijn. Zij zijn intrinsiek gemotiveerd om zoveel mogelijk te verduurzamen. Daarnaast is het afhankelijk van de mening van boeren in de omgeving. Positieve ervaringen van collega's zorgen voor een hogere mate van deelname. De onderbouwing van de eco-activiteit is ook bepalend. Eco-activiteiten die onvoldoende onderbouwd zijn worden minder snel uitgekozen. Tot slot is van belang of de eco-activiteiten voldoende toegespitst zijn op de akkerbouwer, zo moeten er voldoende opties in de eco-activiteitenlijst zitten die werkbaar zijn voor de akkerbouwer. Kortom is het financiële aspect de belangrijkste motivatie voor akkerbouwers om deel te nemen. Desondanks zijn het uiteindelijk de overige factoren zoals de kenmerken van de boerderij, de intentie van de boer, de leeftijd en de legitimiteit van het beleid die bepalen hoeveel eco-activiteiten worden uitgevoerd en hiermee hoe succesvol het beleid is. Geld is belangrijk voor de verduurzaming, maar echte stappen worden gemaakt door te focussen op het grote geheel.

5.2 Aanbevelingen

Uit de resultaten van het onderzoek zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd om de mate van *compliance* bij de akkerboeren te bevorderen. De aanbevelingen zijn verdeeld in de categorieën communicatie en inhoud.

5.2.1. Communicatie van de eco-regeling

1. Meer samenwerking met boerenorganisaties

Uit het onderzoek blijkt dat de informatievoorziening van belang is om de deelnamebereidheid te verhogen. Desondanks is een van de kritiekpunten dat de informatievoorziening vanuit de RVO de akkerbouwers onvoldoende of niet bereikt. Akkerbouwers geven hierbij aan voornamelijk de informatie van organisaties te raadplegen waar ze lid van zijn. Daarom wordt aanbevolen om meer samen te gaan werken met de grote boerenorganisaties. Boeren hebben affiniteit met deze organisaties, waardoor ze geïnteresseerd zijn in wat de organisaties te vertellen hebben. Het ministerie kan samen met boerenorganisaties bijeenkomsten organiseren om de opkomst te verhogen. Daarnaast kunnen de organisaties ingezet worden om respondenten voor toekomstige praktijktoetsen te werven. Deze aanbeveling zorgt ervoor dat een groter deel van de boeren bereikt wordt.

2. Transparante en vroegtijdige informatievoorziening

Een veelgenoemd punt is dat de akkerbouwers willen weten waarop de eco-regeling gebaseerd is. De eco-activiteiten zijn volgens hun perceptie onvoldoende onderbouwd en op emotie gebaseerd. Een voorbeeld hiervan is dat de datums bij de eco-regeling niet beargumenteerd zijn. Dit zorgt voor weerstand onder akkerbouwers, waarbij ze meer toelichting willen over waarom er gekozen is voor een bepaalde datum. Een aanbeveling om deze onduidelijkheid tegen te gaan is het focussen op transparante informatievoorziening. De overheid kan dit bewerkstelligen door duidelijk aan te geven welk wetenschappelijk onderzoek gebruikt is om de regeling te ontwikkelen. Boeren kunnen zo zien dat de eco-activiteiten bewezen doen wat ze moeten doen. Dit zorgt voor meer begrip bij bepaalde keuzes. Daarnaast is de aanbeveling om boeren meer te betrekken bij het proces. Op dit moment wordt er pas gecommuniceerd als de overheid vindt dat het kan. Boeren ervaren deze keuze als een belemmering. Zo moeten ze op tijd de juiste informatie krijgen om aanpassingen te verrichten in hun bouwplan. Als de juiste informatie niet beschikbaar is, willen ze weten hoe dat komt en aan welke oplossing gewerkt wordt. Dit zorgt ervoor dat de beleidskeuzes niet uit de lucht komen vallen. Hierdoor is de aanbeveling om voor

toekomstig beleid eerder te beginnen met de informatievoorziening en transparant te zijn over de tegenslagen. Dit geeft boeren de mogelijkheid om te anticiperen op het beleid, waardoor meer boeren kunnen meedoen en het deelnamepercentage wordt vergoot.

3. Framing: nadruk op het toekomstbestendig boeren bij de eco-regeling

Uit het onderzoek is gebleken dat de akkerbouwers voornamelijk waarde hechten aan duurzaamheid als het gaat om de toekomstbestendigheid van hun boerderij. Op dit moment is de communicatie over de eco-regeling, zoals beschreven op de RVO website, voornamelijk gericht op het verbeteren van biodiversiteit, bodem en lucht, klimaat, landschap en water. Akkerbouwers geven aan dat het mooi meegenomen is als de natuur erop vooruitgaat, maar dat het vooral van belang is dat ze nog lang akkerbouwer kunnen zijn en de boerderij kunnen doorgeven aan hun kinderen. De aanbeveling is om deze zienswijze meer te benadrukken bij de communicatie van de eco-regeling. Bijvoorbeeld door een campagne te ontwikkelen die de bedrijfsovername van ouder naar kind combineert met de eco-regeling. Op deze wijze wordt een succesvolle bedrijfsovername in verband gebracht met de eco-regeling. Het toekomstbestendig boeren wordt op dit moment al veel gebruikt om de boodschap van het algehele landbouwbeleid over te brengen. Zo is het ook nuttig om dit specifiek voor de regelingen te doen aangezien de boeren zich daarin moeten gaan verdiepen.

5.2.2 Inhoud van de eco-regeling

1. Gebiedsgericht landbouwbeleid

De eco-regeling bestaat uit 21 activiteiten die voor alle gebieden in Nederland hetzelfde zijn. Deze uniforme aanpak zorgt volgens de akkerbouwers voor ongelijkheid. Zo is het onder andere afhankelijk van het gebied waar een akkerbouwer gevestigd is, welke eco-activiteiten uitvoerbaar zijn. Akkerbouwers geven aan dat bij bepaalde gebieden meer eco-activiteiten uitgevoerd kunnen worden dan bij andere gebieden. De aanbeveling is dan ook om de inhoud van het beleid te verbeteren met een gebiedsgerichte aanpak. Hierbij wordt per gebied een lijst van eco-activiteiten opgesteld, zodat alle boeren de mogelijkheid krijgen om in gelijke mate deel te nemen aan de eco-regeling. Ondanks dat het een goede optie is, is het erg tijdrovend. Het idee is dan ook om dit te ontwikkelen voor het volgende GLB na de periode 2023-2027. Op deze manier is er voldoende tijd om de gebiedsgerichte aanpak te bewerkstelligen en zal er een nieuwe en verbeterde versie van de eco-regeling ingaan in 2028.

2. Meer eco-activiteiten gericht op akkerbouwers

Akkerbouwers vinden dat onvoldoende eco-activiteiten gericht zijn op de akkerbouwer. Dit standpunt werd ook aangehaald en ondersteund in de Tweede Kamer. Ondanks dat er aanpassingen zijn geweest geven akkerbouwers aan nog steeds ondervertegenwoordigd te zijn bij de eco-regeling. Hierdoor wordt aanbevolen om meer eco-activiteiten te overwegen die toepasbaar zijn voor akkerbouwers. Zoals bijvoorbeeld niet-kerende grondbewerking, waarbij een manier gezocht moet worden om de activiteit controleerbaar te maken voor de overheid. Deze aanbeveling leidt ertoe dat akkerbouwers aan meer eco-activiteiten kunnen voldoen.

3. Opbrengsten moeten opwegen tegen de kosten

De belangrijkste motivatie voor de akkerbouwers is het verkrijgen van subsidie. De intentie om eco-activiteiten uit te voeren vervalt als de opbrengsten niet opwegen tegen de kosten. Hierbij gaat het dus niet om “winst”. De subsidies moeten simpelweg de kosten dekken van de eco-activiteiten. Zo wordt door de akkerbouwers verwacht dat dit niet bij elke eco-activiteit het geval is, waardoor ze de eco-activiteit niet zullen uitvoeren. De aanbeveling is hierdoor om in hoeverre mogelijk de subsidie te koppelen aan de kosten die de boer zou moeten maken. Daarnaast zouden de geschatte kosten vooraf inzichtelijk gemaakt kunnen worden door de overheid.

4. Zoek naar *common grounds* met de private sector

Akkerbouwers moeten voor de verkoop van hun producten beschikken over bepaalde certificaten die verzekeren dat hun producten duurzaam zijn. Deze eis wordt opgesteld door bijvoorbeeld supermarkten. De ervaring is dat het zowel voldoen aan eisen vanuit de overheid en de private sector als belastend wordt ervaren door de boeren. De overheid en de private sector zouden samen kunnen werken om regelingen te combineren met certificaten. Een voorbeeld is dat het voldoen aan bepaalde eco-activiteiten automatisch een duurzaamheidscertificaat garandeert. Op deze wijze hoeven boeren minder te regelen en hebben ze minder administratieve lasten. De doelstellingen van de overheid en private sector worden hierdoor gecombineerd. Daarnaast biedt het extra stimulans om deel te nemen aan verduurzamingsmaatregelen, aangezien certificaten worden uitgedeeld die noodzakelijk zijn voor de verkoop van de gewassen.

5.3 Reflectie en discussie

Dit onderzoek is zowel maatschappelijk als wetenschappelijk relevant. Het onderzoek is maatschappelijk relevant omdat het heeft bijgedragen aan het inzichtelijk maken van de factoren die invloed hebben op de deelname van de eco-regeling. Deze factoren kunnen gebruikt worden om de deelnamebereidheid van de Nederlandse boeren te verhogen. De hogere deelname zorgt voor meer voordelen voor de natuur en het klimaat. Het onderzoek is ook wetenschappelijk relevant. Zo kunnen maatschappelijke problemen zoals stikstofuitstoot en vermindering van de biodiversiteit beperkt worden door een hogere deelname. Ondanks dat ander onderzoek aantoonde dat geld niet altijd de belangrijkste factor is bij de deelname aan verduurzamingsmaatregelen, blijkt in het geval van de eco-regeling geld wel het zwaarst mee te tellen bij de keuze om deel te nemen. Deze wetenschappelijke bevinding toont aan dat de financiële prikkel niet onderschat moet worden en in voldoende mate aanwezig moet zijn om verduurzaming te bewerkstelligen. Het onderzoek bevestigt wel de theoretische verwachting dat de financiële compensatie niet de enige factor is die belangrijk is voor het verduurzamen. Ook de intentie van de boer, de legitimiteit van het beleid en de kenmerken van het boerderij zijn erg van belang. Verder is het goed om stil te staan bij de gebruikte wetenschappelijke theorieën. De gecombineerde theorieën hebben een goed handvat geboden tijdens het onderzoek. Alle factoren uit het theoretisch kader kwamen terug in de resultaten en gaven een duidelijk beeld over de oorzaak-gevolgrelatie. Enkel de factor leeftijd bleek niet uit de gebruikte theorieën voort te komen. Zo zijn er nog veel meer theorieën, naast de gebruikte theorieën, als het gaat om *compliance*. Wellicht dat deze theorieën meer factoren aan het licht brengen. Hiermee moet rekening gehouden worden bij vervolgonderzoek.

Ondanks de wetenschappelijke en maatschappelijke bijdrage kent het onderzoek een aantal beperkingen. Alle interviews in dit onderzoek zijn om praktische redenen online afgenomen met videobellen. Videobellen kan in vergelijking met fysieke interviews ervoor zorgen dat er minders lichaamstaal en mimiek afgelezen kan worden. Dit zou invloed kunnen hebben op de manier waarop de vragen worden gesteld en de manier waarop de respondenten antwoorden. Daarnaast is het bij online interviews niet mogelijk om praktijkvoorbeelden op het land te laten zien. Dit is een gemiste kans wat meer inzicht in de denkwijze van de respondenten biedt. Verder is er sprake van een groep van 15 respondenten. Dit maakt het lastiger om het onderzoek te generaliseren. Zo zijn er rond de 11.000 akkerbouwers in Nederland. Deze beperking is

echter gelimiteerd, doordat het onderzoek is aangevuld met de resultaten van de praktijktoets waaraan 50 boeren hebben deelgenomen. Desondanks zou voor de generaliseerbaarheid een nog grotere deelname nodig zijn.

Ook was het beleid op het moment van de interviews niet definitief. Het definitieve beleid zal ingaan in 2023, dit betekent dat het beleid ondertussen veranderd kan worden. Deze verandering zorgt wellicht voor andere resultaten. Tot slot is er vanuit de agrarische sector op dit moment veel ophef en woede. De woede kwam ook bij bepaalde interviews tot uiting. Een gevolg hiervan is dat sommige respondenten niet voldoende ingingen op de vragen over de eco-regeling. Hun frustraties zorgden ervoor dat ze snel afdwaalden en andere onderwerpen gingen aankaarten die geen betrekking hebben tot specifiek de eco-regeling.

Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is het onderzoeken van de *compliance* na een jaar van implementatie, waarbij ingezoomd wordt op verschillende gebieden. Hierdoor kan inzichtelijk worden welke factoren uiteindelijk doorslaggevend bleken te zijn voor de *compliance*. Daarnaast wordt inzichtelijk hoe de *compliance* per gebied is en wat hiervan de oorzaken zijn. Deze resultaten kunnen gebruikt worden om een gebiedsgerichte eco-regeling te bewerkstelligen. Een combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek zou de beste resultaten leveren. Het kwalitatieve deel biedt diepgang in het onderzoek. Het kwantitatieve deel zorgt voor generaliseerbaarheid, omdat er meer akkerbouwers bevroegd kunnen worden.

Literatuurlijst

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.
- Arslan, A., McCarthy, N., Lipper, L., Asfaw, S., & Cattaneo, A. (2014). Adoption and intensity of adoption of conservation farming practices in Zambia. *Agriculture, ecosystems & environment*, 187, 72-86.
- AD. (2022). *Boosheid over 'bedreigende' actie boeren bij huis minister Van der Wal: 'Onacceptabel*. Verkregen van <https://www.ad.nl/binnenland/boosheid-over-bedreigende-actie-boeren-bij-huis-minister-van-der-wal-onacceptabel~aa435611/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Aequator. (2022). *Eindrapportage tweede praktijktoets NSP-GLB*. Verkregen van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D25727&did=2022D25727>
- Blazy, J. M., Carpentier, A., & Thomas, A. (2011). The willingness to adopt agro-ecological innovations: Application of choice modelling to Caribbean banana planters. *Ecological Economics*, 72, 140-150.
- Batáry, P., Dicks, L. V., Kleijn, D., & Sutherland, W. J. (2015). The role of agri-environment schemes in conservation and environmental management. *Conservation Biology*, 29(4), 1006-1016.
- Basnet, S. K., Manevska-Tasevska, G., & Surry, Y. (2018). Explaining the process for conversion to organic dairy farming in Sweden: An alternative modelling approach. *German Journal of Agricultural Economics*, 67(670-2021-573), 14-30.
- Babbie, E. R. (2020). *The practice of social research*. Cengage learning.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.

- Europa Nu (2016). Landbouwbeleid (GLB). *Verkregen van*
https://www.europa-nu.nl/id/vg9pir5eze8o/landbouwbeleid_glb
- Bouckaert, G., & Van de Walle, S. (2001, September). Government performance and trust in government. In *Ponencia presentada en la annual conference of the European group on public administration, vaasa (Finlandia)* (Vol. 2, pp. 19-42).
- Gilley, B. (2006). The meaning and measure of state legitimacy: Results for 72 countries. *European journal of political research*, 45(3), 499-525.
- Goodman, R., Jinks, D., & Woods, A. K. (Eds.). (2012). *Understanding social action, promoting human rights*. Oxford University Press.
- Grimmelikhuijsen, S., & Knies, E. (2017). Validating a scale for citizen trust in government organizations. *International Review of Administrative Sciences*, 83(3), 583-601.
- Gonzalez-Gadea, M. L. (2021). Social norms, cooperation, and punishment: Insights from behavioral sciences. In *Developments in Neuroethics and Bioethics* (Vol. 4, pp. 99-130). Academic Press.
- Herzfeld, T., & Jongeneel, R. (2012). Why do farmers behave as they do? Understanding compliance with rural, agricultural, and food attribute standards. *Land Use Policy*, 29(1), 250-260.
- Hansson, H., Thompson, B., Manevska Tasevska, G., Toma, L., Leduc, G., & Vranken, L. (2019). Drivers of farmers' up-take of ecological approaches-a conceptual framework with a behavioural focus.
- I&Oresearch. (2021). *Onbegrepen veeboeren wantrouwen overheid*. Verkregen van
<https://www.ioresearch.nl/actueel/onbegrepen-veeboeren-wantrouwen-overheid/>

- Kuhfuss, L., Le Coent, P., Préget, R., & Thoyer, S. (2016). Agri-environmental schemes in Europe: switching to collective action. In *Protecting the Environment, privately* (pp. 273-293).
- Kim, S. S., & Kim, Y. J. (2017). The effect of compliance knowledge and compliance support systems on information security compliance behavior. *Journal of Knowledge Management*.
- Levi, M., Sacks, A., & Tyler, T. (2009). Conceptualizing legitimacy, measuring legitimating beliefs. *American behavioral scientist*, 53(3), 354-375.
- Mennig, P., & Sauer, J. (2020). The impact of agri-environment schemes on farm productivity: a DID-matching approach. *European Review of Agricultural Economics*, 47(3), 1045-1093.
- NOS. (2019). *Weer een week vol boerenprotest: een overzicht van de acties*. Verkregen van <https://nos.nl/artikel/2306007-weer-een-week-vol-boerenprotest-een-overzicht-van-de-acties>
- NRC. (2021). *Boeren demonstreren om gehoord te worden*. Verkregen van <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/07/boeren-demonstreren-om-gehoord-te-worden-a4050265>
- Pe'er, G., Bonn, A., Bruelheide, H., Dieker, P., Eisenhauer, N., Feindt, P. H., ... & Lakner, S. (2020). Action needed for the EU Common Agricultural Policy to address sustainability challenges. *People and Nature*, 2(2), 305-316.
- Reulink, N., & Lindeman, L. (2005). *Kwalitatief onderzoek: Participerende observatie, interviewen, documentanalyse*. Verkregen van [http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20\(2005\)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf](http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf)
- Root, V. (2019). The compliance process. *Ind. LJ*, 94, 203.

- Rijksoverheid. (2018). *Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-natuur-en-voedselkwaliteit/documenten/beleidsnota-s/2018/09/08/visie-landbouw-natuur-en-voedsel-waardevol-en-verbonden>
- Rijksoverheid. (2021). *Begroting LNV: perspectief voor landbouw en natuur*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/21/begroting-lnv-perspectief-voor-landbouw-en-natuur>
- RIVM. (2021). *Stikstof*. Verkregen van <https://www.rivm.nl/stikstof>
- RVO. (2022). *Het nieuwe GLB: de eco-regeling*. Verkregen van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/glb/nieuw-glb/eco-regeling-met-eco-activiteiten>
- Siebert, R., Toogood, M., & Knierim, A. (2006). Factors affecting European farmers' participation in biodiversity policies. *Sociologia ruralis*, 46(4), 318-340.
- Smaling, A. (2009). Generaliseerbaarheid in kwalitatief onderzoek. *Kwalon*, 14(3). <https://doi.org/10.5117/2009.014.003.002>
- Sattler, C., & Nagel, U. J. (2010). Factors affecting farmers' acceptance of conservation measures—A case study from north-eastern Germany. *Land Use Policy*, 27(1), 70-77
- Sainju, U. M., Ghimire, R., & Pradhan, G. P. (2019). Nitrogen fertilization I: Impact on crop, soil, and environment. *Nitrogen Fixation*.
- Stokstad, E. (2019). *Nitrogen crisis threatens Dutch environment—and economy*. Verkregen van https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.366.6470.1180?casa_token=NyT5seXm33AAAAAA:RkHpV2why14t5QHWuHJIMz1mcm3itHJEuW5ZPwEL_wkcgndTHEWJyPEsnXTMr8n8Kuww5Jqa5G0HCjk

Strebel, M. A., Kübler, D., & Marcinkowski, F. (2019). The importance of input and output legitimacy in democratic governance: Evidence from a population-based survey experiment in four West European countries. *European Journal of Political Research*, 58(2), 488-513.

Skrimizea, E., Lecuyer, L., Bunnefeld, N., Butler, J. R., Fickel, T., Hodgson, I., ... & Young, J. C. (2020). Sustainable agriculture: recognizing the potential of conflict as a positive driver for transformative change. In *Advances in Ecological Research* (Vol. 63, pp. 255-311). Academic Press.

Silvis, H. J., & Voskuilen, M. J. (2021). *Toekomst directe GLB-betalingen: strengere voorwaarden, minder geld* (No. 2021-133). Wageningen Economic Research.

Taylor, S., & Todd, P. (1995). Decomposition and crossover effects in the theory of planned behavior: A study of consumer adoption intentions. *International journal of research in marketing*, 12(2), 137-155.

Tyler, T. R. (1997). Procedural fairness and compliance with the law. *Revue Suisse D Economie Politique et de Statistique*, 133, 219-240.

Tyler, T. R. (Ed.). (2007). *Legitimacy and Criminal Justice: An International Perspective*. Russell Sage Foundation.

Thiel, S. V. (2010). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.

ToekomstGLB. (2021). *Samenvatting Nationaal Strategisch Plan*. Verkregen van <https://www.toekomstglb.nl/documenten/publicaties/2021/12/03/concept-nationaal-strategisch-plan>

ToekomstGLB. (2021). *Praktijktoets NSP-GLB*. Verkregen van <https://www.toekomstglb.nl/documenten/rapporten/2021/09/24/praktijktoets-ns>

ToekomstGLB. (z.d.) *Het NSP in opbouw*. Verkregen van

<https://www.toekomstglb.nl/toekomstbestendig-boeren>

Tweede Kamer. (2021). *Motie van de leden Bisschop en Van der Plas over voldoende opties voor de akkerbouw opnemen in de ecoregelingen*. Verkregen van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021D42832>

Van der Ploeg, J. D. (2020). Farmers' upheaval, climate crisis and populism. *The Journal of Peasant Studies*, 47(3), 589-605.

Walters, G. D., & Bolger, P. C. (2019). Procedural justice perceptions, legitimacy beliefs, and compliance with the law: A meta-analysis. *Journal of experimental § Criminology*, 15(3), 341-372.

Wąs, A., Malak-Rawlikowska, A., Zavalloni, M., Viaggi, D., Kobus, P., & Sulewski, P. (2021). In search of factors determining the participation of farmers in agri-environmental schemes—Does only money matter in Poland?. *Land Use Policy*, 101, 105190.

Zeweld, W., Van Huylenbroeck, G., Tesfay, G., & Speelman, S. (2017). Smallholder farmers' behavioural intentions towards sustainable agricultural practices. *Journal of environmental management*, 187, 71-81.

Bijlagen

Bijlage A – Vragenlijst

Voorstel vragen respondent

- Zou u uzelf kunnen introduceren? (Leeftijd, woonplaats)
- Hoe lang bent u al akkerbouwer? Hoe bevalt het?
- Hoe bent u akkerbouwer geworden?
- Heeft u ook een neventak/nevenactiviteiten (zoals loonwerk, verkopen van eigen (streek)product, zorgboerderij.)

Herzien GLB

- Bent u bekend met het herzien GLB? Zo ja wat weet u?

GLB

U hebt misschien al het een en ander gelezen en gehoord van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (Nieuw GLB) vanaf 2023 - 2027. Het GLB bestaat op dit moment uit de twee pijlers, de eerste pijler gaat over de vergoedingen voor het hebben van landbouwgrond, de tweede pijler richt zich meer op de verdere ontwikkeling van het platteland o.a. focus op kennis, innovatie, samenwerking.

Herzien GLB focus: Het GLB wil boeren belonen die naast het produceren van voedsel ook aandacht hebben voor de natuur en daarin willen investeren.

- Denkt u dat het enige consequenties voor uw bedrijf zal hebben? Zo ja welke? Zo nee waarom niet?
- Maakt u momenteel gebruik van de GLB-subsidies? En waarom?
- Wat is volgens u het belangrijkste doel, of wat zijn de belangrijkste doelen, van het GLB?
- Bent u in de toekomst van plan gebruik te maken van de GLB-subsidies? Waarom wel of niet?

Eco-regeling

- Bent u op de hoogte van de nieuwe eco-regeling? Zo ja, wat weet u?

Eco-regeling

In het nieuwe GLB worden boeren gestimuleerd om eco-activiteiten te ondernemen. Deze eco-activiteiten dragen bij aan vijf doelen: klimaat, bodem/lucht, water, biodiversiteit en landschap.

Er is een lijst met eco-activiteiten opgesteld waaruit u kunt kiezen, deze heb ik voorafgaand aan dit interview naar u opgestuurd en hier beschikbaar.

Hoe meer activiteiten u uitvoert, hoe meer punten u krijgt. Afhankelijk van de punten kunt u terecht komen in de categorie goud, zilver of brons en daarmee wordt bepaald hoeveel subsidie u krijgt. Er volgt nog een simulatietool waarmee u kan uitrekenen hoeveel u zou krijgen.

- Heeft u al nagedacht welke eco-activiteiten u wilt gaan inpassen in uw bedrijfsvoering?
 - Welke activiteiten passen er nu al in?
 - Zo ja, waarom heeft u voorkeur voor deze activiteit(en)?
- Houdt u op dit moment rekening met de natuur?

Karakteristieken/kenmerken boerderij (focus op omvang, hoeveelheid medewerkers, productspecialisatie, ligging, grondbezit)

- Welke gewassen teelt u? Altijd gedaan? Of geswitcht?
- Heeft u medewerkers in dienst? Zo ja, hoeveel? Seizoen medewerkers?
- Wat is de omvang van uw bedrijf? / Hoeveel hectare land heeft u in gebruik?
 - ligging?
 - Pacht (huurt stuk grond van de eigenaar)/ eigendom/ combinatie?
- Hebben deze karakteristieken van uw boerderij invloed op de keuzes die u maakt t.a.v. de eco-regeling?

Gedragsovertuiging (waargenomen bruikbaarheid, waargenomen compatibiliteit en waargenomen gebruiksgemak)

- Verwacht u positieve effecten door het uitvoeren van de eco-activiteiten?
- Vindt u dat de eco-regeling past bij uw huidige bedrijfsvoering? Waarom wel of waarom niet?

- Vindt u de eco-regeling begrijpelijk?
- Focus op het verwachte resultaat heeft dat invloed op uw keuze? Antwoorden samenvatten en vragen of het invloed heeft op het gebruik maken van eco-regeling

Waargenomen gedragscontrole (zelfeffectiviteit en faciliterende voorwaarden)

- Heeft u het gevoel dat u de eco-activiteiten succesvol zou kunnen uitvoeren?
- Hoe kijkt u naar de tijd en geld die bij het uitvoeren van eco-activiteiten komen kijken?
- Heeft dat invloed op uw keuze om gebruik te maken van de eco-regeling?

Normatieve opvatting (media invloed, voorlichtingsdiensten, sociale invloed)

- Hoe vindt u de voorlichting over de eco-regeling tot nu toe? (Info op website, 3 webinars, praktijktoets via RVO) en welke invloed heeft dat op uw keuze?
- Heeft de media invloed op uw keuze om gebruik te maken van de eco-regeling? (TV, sociale media etc.) En op welke manier?
- Bespreekt u onderwerpen zoals de eco-regeling met mede-boeren of andere mensen in uw omgeving? En heeft dat invloed op keuzes die u maakt?

Politiek vertrouwen (leiderschap motivaties, overheidsprestaties, administratieve competenties)

- Als u kijkt naar de afgelopen jaren, vindt u dat de overheid haar afspraken is nagekomen? Heeft dat invloed op uw keuzes t.a.v. de eco-regeling?
- Hoe kijkt u naar de overheidsprestaties als het gaat om landbouwbeleid?
- Hoe kijkt u naar de competenties (professionaliteit, bekwaamheid en effectiviteit) van de ambtenaren die het landbouwbeleid maken? Heeft dat invloed op hoe u naar de eco-regeling kijkt en of u er gebruik van gaat maken?
- Hoe kijkt u naar de verwachte handhaving/controle van de eco-regeling en heeft dat invloed op of u er gebruik van gaat maken?

Procedurele rechtvaardigheid (invloed burgers op het beleid, neutraal, transparant, op regels gebaseerd)

- Vindt u het van belang dat boeren betrokken worden bij het opstellen van de eco-activiteiten? Waarom wel of niet? → Was u zelf betrokken (praktijktoets)? Als dat wel zo was zou u dan eerder deelnemen?
- Vindt u het belangrijk om te weten hoe de lijst van eco-activiteiten tot stand is gekomen? Waarom wel of niet?
- Vindt u dat de eco-regeling neutraal is? (Uitleg: dat alle boeren hetzelfde worden behandeld met het beleid)
- De overheid heeft de taak om ervoor te zorgen dat de samenleving verduurzaamd, ze volgen hierbij het opgestelde beleid/wet- en regelgeving, hiermee rekening houdend begrijpt u dan waarom de overheid de eco-regeling in het leven heeft geroepen?
- Hebben deze punten invloed op uw intentie om gebruik te maken van de eco-regeling?

Mogelijke afsluitende vragen

- Zijn er nog factoren die we niet besproken hebben die u belemmeren of juist motiveren om gebruik te maken van de eco-regeling?
- Waar liggen volgens u kansen in de nieuwe regeling?
- Wat zijn volgens u de valkuilen van de nieuwe regeling?
- Heeft u in het algemeen nog tips of adviezen voor een goed afgestemde communicatie?

Bijlage B – eco-activiteiten

Hoofddeelt

1. Rustgewas

Door de teelt van een rustgewas verbetert u de bodemstructuur. Het zorgt voor meer organische stoffen en vocht in uw bodem en minder gewasziektes. U teelt een rustgewas op perceelsniveau in een rotatie van minimaal 1 op 3. Dit betekent dat u minstens één keer in de 3 jaar een rustgewas als hoofddeelt heeft op het perceel. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u mag oogsten, maaien of beweiden.

2. Vroeg oogsten rooigewas (uiterlijk 31 augustus)

Door uw rooigewas vroeg te oogsten kunt u uw bodem beter bewerken met minder structuurbederf. Door een vanggewas vroeg in te zaaien kan het zich beter ontwikkelen. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u oogst het gewas uiterlijk 31 augustus.

3. Vroeg oogsten rooigewas (uiterlijk 31 oktober)

Door uw rooigewas vroeg te oogsten kunt u uw bodem beter bewerken met minder structuurbederf. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u oogst het gewas uiterlijk 31 oktober.

4. Stikstofbindend gewas/eiwitgewas

U teelt een eiwitgewas voor een vruchtbare bodem, meer stikstofopname en een betere biodiversiteit. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt.

5. Meerjarige teelt

Door de teelt van meerjarige gewassen geeft u uw bodem meer rust, meer organische stof en een betere bodemstructuur. U teelt 2 jaar op rij een gewas als hoofdteelt. In tussentijd mag u er geen ander gewas op telen. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt. Deze activiteit telt pas vanaf het 2^e jaar mee voor de eco-regeling.

6. Langjarig grasland

Met langjarig grasland bouwt u organische stoffen op. Dit is goed voor de bodemstructuur. U heeft blijvend grasland (gras dat meer dan 5 jaar op het land staat) van 1 januari tot en met 31 december. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u ploegt het land niet.

7. Bufferstrook met kruiden (langs grasland)

Met een bufferstrook met kruiden zorgt u voor meer biodiversiteit en een betere waterkwaliteit. U heeft minimaal van 1 april tot 1 oktober een bufferstrook met kruiden langs uw natte sloot. U bemest de bufferstrook niet en gebruikt geen middelen om de gewassen te beschermen. Deze activiteit sluit aan bij het 7^e Nitraat Actieprogramma (NAP).

8. Bufferstrook met kruiden (langs bouwland)

U heeft minimaal van 1 april tot 1 oktober een bufferstrook met kruiden langs uw natte sloot. U bemest de bufferstrook niet en gebruikt geen middelen om de gewassen te beschermen. Ook deze activiteit sluit aan bij het 7^e Nitraat Actieprogramma (NAP).

9. Gras/klaver

Met het zaaien van gras of klaver hoeft u minder of geen kunstmest meer te gebruiken. Op minimaal 30% van uw grasland staat klaver tussen 1 april en 1 oktober. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u verdeelt de klaver gelijkmatig over het perceel.

10. Grasland met kruiden

Grasland met kruiden zorgt voor een diepere doorworteling en een betere bodemstructuur. En voor diversiteit in ruwvoer. Op minimaal 30% van uw grasland staan kruiden tussen 1 april en 1 oktober. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u verdeelt de kruiden gelijkmatig over het perceel.

11. Strokenteelt

U teelt uw gewassen in stroken voor minder gewasbeschermingsmiddelen en meer biodiversiteit. U teelt minimaal 5 gewassen als hoofdteelt op één perceel. U doet dit in minimaal 5 stroken van 3 tot 24 meter breed. Stroken met niet-productieve elementen zijn toegestaan, behalve sloten. Blijvend grasland kunt u ook niet inzetten als strook.

12. Natte teelt

Met natte teelt zorgt u voor minder CO₂-uitstoot en meer biodiversiteit. Natte teelt is geschikt voor gebieden met een hogere grondwaterstand, zoals veengebieden. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt en u oogst minstens één keer per jaar.

Bodemgewas

13. Onderzaai vanggewas

Door onderzaaien kunnen uw vanggewassen zich beter ontwikkelen. Direct na de oogst van de hoofdteelt zijn uw percelen zichtbaar bedekt met vanggewassen. Dit blijft zo tot minimaal 1 december.

14. Groenbedekking

Met het bedekt houden van uw percelen verhoogt u het organisch stofgehalte en verbetert de bodemkwaliteit. U houdt uw percelen van 1 januari tot 1 maart zichtbaar bedekt. Dit doet u met de vanggewassen (bladkool, gras) die u laat staan van het jaar daarvoor. U werkt het vanggewas met machines onder en u mag deze vooraf niet doorspuiten.

Teeltmaatregelen

15. Biologische bestrijding

Door biologische bestrijding beschermt u het milieu. U doet op contractbasis aan biologische bestrijding, zoals steriele mannetjes (vrijlaten van steriele mannetjes, in strijd met de niet steriele mannetjes) en nematoden (wormen). Over deze activiteit volgt nog meer informatie.

Veemaatregelen

16. Verlengde weidegang (1500 uur)

Door koeien langer te laten weiden zorgt u voor minder ammoniakemissie. Ook verbetert u de kwaliteit van het landschap. Uw melkkoeien weiden minimaal 1500 uur per jaar. Uiterlijk 1

mei beginnen uw koeien met weiden. Dit doen ze minimaal 180 dagen. Ze weiden in het voorjaar, de zomer en het begin van de herfst.

17. Verlengde weidegang (3000 uur)

Uw melkkoeien weiden minimaal 3000 uur per jaar. Uiterlijk 1 mei beginnen uw koeien met weiden. Minimaal 180 dagen. En ze weiden in het voorjaar, de zomer en het begin van de herfst. Zowel dag als nacht.

Niet-productieve landbouwgrond

18. Houtig element

Met landschapselementen zorgt u voor meer biodiversiteit en een aantrekkelijk landschap. U heeft een heg, haag of struweel op uw niet-productieve landbouwgrond. U houdt het element en de vorm ervan het hele jaar in stand, van 1 januari tot en met 31 december.

19. Houtig element (overige houtige elementen)

U heeft een houtig element (zoals houtwallen en bomen) op uw niet-productieve landbouwgrond. Deze is het hele jaar aanwezig, van 1 januari tot en met 31 december. Het houtige element is geen heg, haag of struweel. Kijk daarvoor bij de eco-activiteit hierboven.

20. Groene braak

Met groene braak zorgt u voor meer biodiversiteit en minder milieubelasting. U heeft groene braak als hoofdteelt op een niet-productieve akker of akkerrand. De akkerrand is minimaal 3 meter breed. Uw percelen zijn zichtbaar bedekt. U laat de groene braak minimaal 6 maanden staan in de periode van 15 maart tot 15 november. U mag geen chemische onkruidbestrijding, bemesting en gewasbeschermingsmiddelen gebruiken. U mag niet beweiden en niet oogsten.

Duurzaam bedrijf

21. Biologische bedrijf (SKAL)

Met de eco-activiteiten gaan we samen voor een duurzame landbouw. Is uw bedrijf SKAL-gecertificeerd of in omschakeling? Dan bent u vrijgesteld van de eco-activiteiten en heeft u sowieso recht op de eco-premie.